

UNICEFIN Lapsiystävällinen kunta -mallin
HYVÄT KÄYTÄNNÖT

UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallin hyvät käytännöt

Taitto: Katja Dianoff

Kuvat: © UNICEF/Suomi 2017/Hanna-Kaisa Hämäläinen

Julkaistu: 11/2017

ISBN: 978-952-9536-26-9

© Suomen UNICEF

www.unicef.fi/kunta

SISÄLLYS

Otsikot ovat linkkejä. Klikkaamalla pääset suoraan otsikon hyvään käytäntöön.

JOHDANTO	5
I HALLINNOLLINEN KEHITTÄMISTYÖ	6
1. KOORDINAATIORYHMÄN MUODOSTAMINEN	7
Koordinaatioryhmä osana kaupunginhallinnon rakenteita	8
Laaja ja poikkihallinnollinen koordinaatioryhmä.....	9
Valmisteleva työryhmä koordinaatioryhmän tukena	11
Verkostokonsultit koordinaatioryhmän kehittämistyön tukena.....	12
2. KEHITTÄMISTYÖN KÄYNNISTÄMINEN.....	13
Suunnitelmallinen kehittämistyön käynnistäminen ja vastuiden jakaminen.....	14
Lapsiystävällisyys kunnan toimintaa ohjaavissa suunnitelmissa ja strategisissa dokumenteissa	15
Kehittämistyön tavoitteiden muotoileminen palvelualueittain eri toimijoiden yhteistyönä	16
Kehittämistyön tavoitteiden muodostaminen laaja-alaisesti	17
3. ALKUKARTOITUS	19
Alkukartoituksen jalkauttaminen eri toimialoille	20
Kolmivaiheinen alkukartoitus.....	21
Aluutilaisuudet kuntalaisille ja virkamiehille osana alkukartoitusta	24
Taulukko alkukartoituksen tukena.....	25
Tilastotiedon hyödyntäminen alkukartoituksessa	26

II TEMAATTINEN KEHITTÄMISTYÖ	27
1. SYRJIMÄTTÖMYYS	28
Ihmisoikeus- ja yhdenvertaisuuskoulutukset.....	29
Videopensseli mediakasvatuksen työvälineenä	31
Stage: media- ja kulttuuripainotteinen työllisyysshanke nuorille	33
Nuorisokeskus- ja pelitalotoiminnan kehittäminen yli 16-vuotiaille	35
Nuoret yritysagentteina	36
Lasten harrastepassit	37
Hikiloikkarit eli vertaisopettajatoiminnan kehittäminen	39
Liikuntalukkarit	40
Perheliikuntatoiminta Zapway.....	41
Kulttuuri- ja taidepainotteinen neuvola (Kultane-konsepti)	42
2. OSALLISUUS	44
Vaikuttamisen polku ja osallisuusopas.....	45
Kaupungin palautepalvelun tunnettuuden lisääminen	47
Lasten kokoisten asioiden ohituskaista	48
Lasten palaveri	49
Varhaiskasvatuksen demokratiapilotti.....	50
Uusien ideoiden aloitelaatikko kouluissa	51
Nuoret kaupungin tulevaisuustyöpajassa.....	52
Lastensuojelun jälkihuollon asiakasraati	53
Lasten osallisuus lastensuojelun sijaishuollon kilpailutuksen laatutekijänä.....	54
Nuoria töihin kunnan someviestintään	55
OSALLISUUS YHDYSKUNTA- JA YMPÄRISTÖSUUNNITTELUSSA	56
Lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen työn kehittämisessä	56
Lasten ja nuorten osallisuus yleiskaavaprosessissa	58
Lasten auditoinnit maankäytössä ja kaavoituksessa.....	60
Lasten ja nuorten ”blankona” kuuleminen	61
Lapset kuvaavat kulkureittejään.....	62
Lahden paras ja kauhein paikka -kysely nuorille	63

Unelmien leikkipaikka	65
Arkkitehtuurikasvatushanke ja vuorovaikutusmalli	67
EDUSTUKSELLINEN OSALLISUUS	69
Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen osallisuusryhmien kautta	69
Nuorten edustus kaupunginvaltuustossa ja lautakunnissa	71
Lasten parlamentti ja nuorisovaltuusto.....	73
Nuorisovaltuustotoiminnan kehittäminen	75
Valtuustokummit nuorisovaltuustolle	77
Nuorten iltakoulut kaupunginvaltuustolle.....	78
Nuorten raati kaupungin strategiatyössä.....	79
”Vaikuta - älä valita” -päivä ja nuorten huippukokous.....	80
Minipilotit nuorten omien ideoiden toteuttamisen tukena.....	82
Hallintokielen selkokielen sanakirja.....	84
3. LAPSEN OIKEUDET TUNNETAAN	85
TIEDOTTAMINEN.....	86
Koko kaupunki mukana järjestämässä lapsiin ja nuoriin liittyviä tapahtumia	86
Lapsen oikeuksien kortit	87
Graafiset hahmot viestinnän tukena	88
KOULUTUKSET	90
Nuoret kouluttavat poliitikkoja lapsen oikeuksista	90
Lapsen oikeuksien kouluttajakoulutukset kunnassa.....	91
4. LAPSEN ETU JA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI	92
Lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen	93
Pikaopas valmistelijalle lapsivaikutusten arviointiin.....	94
Valmistelijan muistiinpanot päätöksentekijälle	95
5. PALVELUJEN LAPSILÄHTÖISYYDEN KEHITTÄMINEN	96
Lapsiperheiden palvelutarjotin -verkkoportaali	97
Ratkaisukeskeinen toimintakulttuuri koulussa	100
Satakielipedagogiikka varhaiskasvatuksessa	102
Narratiivinen varhaiskasvatussuunnitelma	104

JOHDANTO

Miltä kuulostaisi harrastepassi tai unelmien leikkipaikka? Entä vaikuttamisen polku tai valmisteleva työryhmä? Nämä ovat esimerkkejä keinoista, joilla UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -mallissa mukana olevat kunnat kehittävät toimintansa lapsenoikeusperustaisuutta.

Mallissa on tällä hetkellä mukana 16 kuntaa. Näissä kunnissa tehdään pitkäjänteistä kehittämistyötä, jotta kunnan hallinto, päätöksenteko ja toimintakulttuuri olisivat yhä lapsiystävällisempiä. Kunnissa on toteutettu monia onnistuneita kokeiluja ja saatu aikaan huikea määrä hyviä toimintamalleja.

Halusimme nyt koota esimerkkejä hyvistä käytännöistä yhteen julkaisuun, jotta yhä useampi toimija voisi saada ideoita tavoista, joilla lapsiystävällisyyttä voidaan edistää. Ideoita voivat hyödyntää Lapsiystävällinen kunta -mallin toimijoiden lisäksi kaikki muutkin asiasta kiinnostuneet. Käytännöistä voi hyödyntää niitä, jotka soveltuvat parhaiten oman kunnan tarpeisiin. Käytäntöjä voi parastaa ja kehittää edelleen. Toisten malleihin tutustuminen voi usein vauhdittaa omia kokeiluja ja auttaa kehittämään omassa kunnassa jo käytössä olevia hyviä käytäntöjä.

Hyvät käytännöt on kerätty Lapsiystävällinen kunta -mallin koordinaattoreilta ja muilta kunta-toimijoilta touko-syyskuussa 2017. Lämmin kiitos kaikille työhön osallistuneille! Koonnissa on mukana joukko erilaisia käytäntöjä eri puolilta Suomea. Koonti on jaettu hallinnollisiin ja temaattisiin osioihin. Kunnat ovat kuvanneet käytäntöjä toiset yksityiskohtaisemmin, toiset yleisellä tasolla. Mikäli kiinnostut käytännöstä ja haluat siitä lisätietoa, ota rohkeasti yhteyttä kyseiseen kuntaan. Toimijat kertovat asiasta varmasti mielellään lisää.

Lapsen oikeuksiin perustuvan toimintakulttuurin kehittäminen on pysyviin rakenteellisiin muutoksiin tähtäävää poikkihallinnollista työtä. Mukaan työhön tarvitaan koko kunta. Hyvien käytäntöjen avulla voidaan löytää toimintatapoja, joilla lapsen oikeudet toteutuvat kunnassa yhä paremmin. Usein isotkin muutokset lähtevät liikkeelle pala kerrallaan. Aina tarvitaan kuitenkin vahvaa tahtoa ja rohkeutta ottaa ensimmäinen askel.

Innostukaa ideoista, parastakaa uutta, kehittäkää olemassa olevaa – ja tehkää se yhdessä lasten ja nuorten kanssa!

I HALLINNOLLINEN KEHITTÄMISTYÖ

1. KOORDINAATIORYHMÄN MUODOSTAMINEN

Koordinaatioryhmä osana kaupunginhallinnon rakenteita

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Kunnan on nimettävä koordinaatioryhmä koordinoimaan Lapsiystävällinen kunta -mallin kehittämistyötä. Lahdessa muodostettiin aluksi uusi, erillinen koordinaatioryhmä vastaamaan mallin kehittämisestä. Myöhemmin havaittiin, että koordinaatioryhmän on hyvä olla vahvasti sidoksissa kaupungissa jo toimiviin hallinnollisiin rakenteisiin.

Hyvän käytännön kuvaus

Lahdessa päätettiin muuttaa koordinaatioryhmän kokoonpanoa niin, että koordinaatioryhmänä toimii sama ryhmä, joka hoitaa lasten ja nuorten hyvinvointiryhmän tehtäviä. Ryhmä on lastensuojelulain (417/2007) mukainen toimielin. Näin ryhmällä on jo valmis kaupungin rakenteisiin sisään rakennettu mandaatti ja yhteys lasten ja nuorten palveluihin.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Yksi Lapsiystävällinen kunta -mallin keskeisistä periaatteista on, että mallin kehittämistyö tulee sitoa kunnan pysyviin hallinnon ja toiminnan rakenteisiin. Lahdessa koordinaatioryhmän kokoonpanon vaihdoksilla haluttiin varmistaa, että kaupungin Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyö on vaikuttavaa, ja että sidos kunnan hallintoon ja palveluntuotantoon on riittävän vahva. Näin edistetään kehittämistyön sisällyttämistä kunnan rakenteisiin.

Hankkeen toteuttaja

Lahden kaupunki

Laaja ja poikkihallinnollinen koordinaatioryhmä

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsiystävällinen kunta -mallin koordinaatioryhmän tulee olla mahdollisimman laaja-alainen ja poikkihallinnollinen.

Hyvän käytännön kuvaus

Turussa Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön koordinaatioryhmäksi on valittu kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä, joka on toiminut jo ennen kuin kaupunki päätti lähteä mukaan kehittämistyöhön. Ryhmän kokoonpanoa on muokattu Lapsiystävällinen kunta -työhön sopivaksi. Koordinaatioryhmä kokoontuu noin kerran kuussa. Ryhmässä on edustajat kaupungin kaikilta toimialoilta sekä lisäksi valtion aluehallinnosta, poliisista, järjestöistä ja seurakunnasta.

Koordinaatioryhmän edustajat:	Toimialat:
palvelualuejohtaja	hyvinvointitoimiala
nuorisosihteeri	vapaa-aikatoimiala
koordinaattori	vapaa-aikatoimiala
toiminnanjohtaja	vapaa-aikatoimiala
vastaava rakennuttaja	kiinteistötoimiala
suunnittelija	ympäristötoimiala
palvelupäällikkö	sivistystoimiala
ylilääkäri	hyvinvointitoimiala
toimistopäällikkö	hyvinvointitoimiala
kehittämispäällikkö	konsernihallinto
palveluesimies	Varsinais-Suomen TE-toimisto
lapsityön johtaja	Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä
toiminnanjohtaja	Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry
komisario	Lounais-Suomen poliisilaitos
kapteeni	Puolustusvoimat Lounais-Suomen aluetoimisto
osallisuuden erityisasiantuntija	konsernihallinto

Lisäksi koordinaatioryhmän ohjausryhmänä toimii Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ohjausryhmä, johon kuuluvat seuraavat edustajat/toimialat:

palvelualuejohtaja	hyvinvointitoimiala
nuorisosihteeri	vapaa-aikatoimiala
koordinaattori	vapaa-aikatoimiala
toiminnanjohtaja	vapaa-aikatoimiala
vastaava rakennuttaja	kiinteistötoimiala
suunnittelija	ympäristötoimiala
palvelupäällikkö	sivistystoimiala
ylilääkäri	hyvinvointitoimiala
toimistopäällikkö	hyvinvointitoimiala
kehittämispäällikkö	konsernihallinto
palveluesimies	Varsinais-Suomen TE-toimisto
lapsityön johtaja	Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä
toiminnanjohtaja	Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry
komisario	Lounais-Suomen poliisilaitos
kapteeni	Puolustusvoimat Lounais-Suomen aluetoimisto
osallisuuden erityisasiantuntija	konsernihallinto

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Laaja-alainen koordinaatioryhmä helpottaa kehittämistyön eteenpäin viemistä kunnan kaikille toimialoille sekä yhteistyön tekemistä myös muiden paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Nimeämällä jo toiminnassa oleva työryhmä koordinaatioryhmäksi voidaan varmistaa, että Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyö saadaan sisällytettyä jo olemassa oleviin ja toimiviin kunnan rakenteisiin. Tämä lisää kehittämistyön vaikuttavuutta.

Hyvän käytännön toteuttaja

Turun kaupunki yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa

Valmisteleva työryhmä koordinaatioryhmän tukena

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten kunnassa voidaan tukea ja kehittää Lapsiystävällinen kunta -mallin koordinaatioryhmän työtä?

Hyvän käytännön kuvaus

Kirkkonummella koordinaatioryhmän työtä tukee pienempi valmisteleva moniammatillinen työryhmä. Valmistelevassa ryhmässä on edustus jokaiselta kunnan toimialalta ja enemmistö jäsenistä on kentän työntekijöitä. Mukana on mm. rehtoreita, kouluterveydenhoitajia ja psykologeja. Ryhmän työ on onnistunut hyvin. Ryhmä valmistelee kehittämistyöhön liittyviä asioita laajemmalle koordinaatioryhmälle, ja ratkaisee kehittämistyön haasteita. Mallin kehittämistyötä on ryhmän avulla jalkautettu myös eri toimialoille.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kirkkonummella valmistelevan työryhmä on tukenut ja tehostanut kehittämistyötä. Lisäksi se on helpottanut työn jalkauttamista eri toimialoille.

Hankkeen toteuttaja

Kirkkonummen kunta

Verkostokonsultit koordinaatioryhmän kehittämistyön tukena

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten kunnassa voidaan tukea ja kehittää Lapsiystävällinen kunta -mallin koordinaatioryhmän työtä?

Hyvän käytännön kuvaus

Rovaniemellä koordinaatioryhmän toimintaa on kehitetty vuorovaikutuksellisten työmenetelmien avulla. Kehittäjinä ovat toimineet yhdessä koordinaatioryhmän jäsenten kanssakaupungin kouluttamat verkostokonsultit. Työn kautta on saatu hyviä ideoita työryhmän työn ja työmallien kehittämiseen. Koordinaatioryhmän kokoonpanoa ja toimintaperiaatteita on muokattu prosessin myötä ja vastuita on jaettu uudestaan. Uusi koordinaatioryhmä aloitti toimintansa syksyllä 2017, joten tuloksia toiminnan kehittymisestä saataneen tulevaisuudessa enemmän.

Rovaniemen kaupunki on jo vuosia kouluttanut verkostokonsultteja tukemaan kaupungissa tehtävää hallinto- ja kehittämistyötä sekä edistämään vuorovaikutusta ja selvittämään ristiriitoja. Kaupungissa on yhteensä noin 30 koulutettua verkostokonsulttia, joiden palveluita jokaisen kunnan työntekijän ja myös kuntalaisen on mahdollista hyödyntää. Verkostokonsultit käyttävät niin sanottuja VAY-menetelmiä (Varhainen avoin yhteistyö).

Lisätietoa VAY-toiminnasta:

- <https://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Perhe--ja-sosiaalipalvelut/Varhainen-avoin-yhteistyo/Mita-VAY-on-Rovaniemella>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Toimiva koordinaatioryhmä on avainasemassa kehittämistyön eteenpäin viemisessä. On tärkeää, että jokainen ryhmän jäsen sitoutuu viemään mallia eteenpäin ja esim. raportoi säännöllisesti oman toimintansa etenemisestä. Verkostokonsulttien tuki on tehostanut Rovaniemen koordinaatioryhmän työtä.

Hankkeen toteuttaja

Rovaniemen kaupunki

2. KEHITTÄMISTYÖN KÄYNNISTÄMINEN

Suunnitelmallinen kehittämistyön käynnistäminen ja vastuiden jakaminen

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsiystävällinen kunta -mallin kehittämistyön alussa tulee tehdä toimintasuunnitelma työn käynnistämisestä ja jalkauttamisesta kunnan eri toimialoille.

Hyvän käytännön kuvaus

Oulussa on käytetty ennen kehittämistyön aloittamista paljon aikaa suunnittelutyöhön ja kehittämistyön valmisteluun. Kehittämistyö haluttiin käynnistää suunnitellusti kaikilla sektoreilla yhtä aikaa. Toimialoilta haluttiin löytää oikeat yhteyshenkilöt koordinaatioryhmään. Oulussa lähtökohtana on ollut, että Lapsiystävällinen kunta -työ halutaan sisällyttää jo olemassa oleviin työryhmiin ja toimielimiin. Aloite malliin lähtemisestä tuli lautakunnista, mutta suunnitteluvaiheessa mallin koordinaattori ja muita valmistelussa mukana olevia henkilöitä kiersivät vielä lautakunnissa puhumassa mallista. Mallia on esitelty myös yhdenvertaisuus- ja toiminnallisen tasa-arvon neuvostossa. Mallin ohjausryhmässä on eri toimialojen johtotasoon kuuluvia henkilöitä ja näin ollen ryhmän mandaatti toimia on hyvä.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvä ja perusteellinen suunnitteluvaihe, oikeiden yhteyshenkilöiden valitseminen ja eri toimialojen aktiivinen osallisuus Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyöhön helpottaa työn tehokasta käynnistämistä, sitouttaa toimijoita sekä tekee työstä myös vaikuttavampaa.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki

Lapsiystävällisyys kunnan toimintaa ohjaavissa suunnitelmissa ja strategisissa dokumenteissa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsiystävällisyys tulee paremmin osaksi kunnan rakenteita, hallintoa ja päätöksentekoa, mikäli Lapsiystävällinen kunta -mallin kehittämistyö sisällytetään kunnan toimintaa ohjaaviin suunnitelmiin ja strategioihin.

Hyvän käytännön kuvaus

Turussa lapsiystävällisyys on sisällytetty periaatteena strategisen tason dokumentteihin, kuten varhaiskasvatussuunnitelmaan ja Varsinais-Suomen alueen opetussuunnitelmaan. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa lapsiystävällisyys mainitaan omana kappaleenaan. Lisäksi Turun kaupunkistrategiassa on strategisiin sopimuksiin kirjattu vanhemmuuden tukeminen, jonka alle on kirjattu lasten osallisuus. (www.turku.fi/2029)

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Lapsiystävällisyyden huomioiminen strategisen tason dokumenteissa kertoo kunnan sitoutumisesta lapsiystävällisten toimintatapojen kehittämiseen. Lapsiystävällisyyden sisällyttäminen strategiaan dokumentteihin takaa varmemmin sen, että kunnan Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyö on rakenteellista ja pureutuu kunnan toimintatapoihin ja -kulttuuriin. Lisäksi lapsiystävällisyys tulee näin paremmin huomioitua jo toiminnan suunnitteluvaiheessa sekä suunnitelmien toteutuksessa.

Hankkeen toteuttaja

Turun kaupunki

Kehittämistyön tavoitteiden muotoileminen palvelualueittain eri toimijoiden yhteistyönä

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsiystävällinen kunta -mallin kehittämistyöhön tavoitteita kannattaa muotoilla yhdessä eri tahojen ja toimijoiden kanssa. Mukaan työhön on hyvä sitouttaa alusta lähtien niin kunnan henkilöstöä, kolmannen sektorin toimijoita kuin lapsia ja nuoria.

Hyvän käytännön kuvaus

Oulussa mallin kehittämistyön tavoitteiden määrittely jalkautettiin kaupungin kuuteen alueelliseen hyvinvointikeskukseen. Näissä hyvinvointipalvelut tekevät yhteistyötä sivistys- ja kulttuuripalveluiden toimijoiden kanssa samoissa tiimeissä. Alueilla on pidetty (ja pidetään) alueelliset Lapsiystävällinen kunta -mallin kehittämispäivät, joissa on ollut mukana myös kolmannen sektorin edustajia. Kehittämispäivissä määritettiin konkreettisia kehittämistyön tavoitteita. Näin on voitu nähdä, millä tavalla tavoitteet muotoutuvat eri palvelualueilla kentän työn ja työntekijöiden näkökulmasta.

Oulu valitsi kaikkiaan seitsemän yhteistä kehittämistavoitetta. Tavoitteet muodostettiin yhdenvertaisuussuunnitelmatyön, alkukartoituksen ja yksittäisten toimielinten ja toimialojen tavoitteista. Eri toimialat valitsivat itselleen hieman erilaisia tavoitteita. Nuorten palvelujen kohdalla nuoret itse valitsivat tavoitteet yhdessä osallisuusvalmentajan kanssa (ks. hyvä käytäntö alueellisista osallisuusryhmistä).

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kehittämistyön tavoitteiden pohtiminen laaja-alaisesti lisää mm. kehittämistyön tietopohjaa ja sitouttaa eri toimijoita työhön jo alusta alkaen.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Yhtenä Lapsiystävällinen kunta -mallin kriteerinä on poikkihallinnollinen yhteiskehittäminen lapsen oikeuksien edistämiseksi. Tämä hyvä käytäntö kuvaa yhtä tapaa, jolla eri toimialat saatiin pohtimaan yhdessä kehittämistyön lähtökohtia.

Hankkeen toteuttaja

Tammelan kunta

3. ALKUKARTOITUS

Alkukartoituksen jalkauttaminen eri toimialoille

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoitustyötä voidaan jalkauttaa eri toimialoille?

Hyvän käytännön kuvaus

Kirkkonummella alkukartoitus käynnistettiin siten, että kunnan kaksi Lapsiystävällinen kunta -koordinaattoria kävivät ensin läpi mallin rakennuspalikat ja tarkistuslistat, minkä jälkeen he tekivät palikoista havainnollistavan excel-taulukon. Tämä jälkeen työ vietiin kehittämistyötä valmistelevaan työryhmään, jossa sovittiin, miten alkukartoitustyö jalkautetaan. Alkukartoitukselle sovittiin vastuuhenkilöt ja keskusteltiin siitä, mitkä ovat oikeat tahot käymään rakennuspalikoita läpi. Tämän jälkeen alkukartoituksen tuloksia koottiin sovitun mukaisesti eri toimialoilta.

Koordinaattorit kokosivat toimialoilla tehtävää alkukartoitustyötä varten ohjeistuksen siitä, millaisia vastauksia toivoivat. Lisäksi koordinaattorit kävivät neljässä eri lautakunnassa esittelemässä mallia luottamushenkilöille ja kyselemässä heidän näkemyksiään. Alkukartoituksessa hyödynnettiin myös kunnan tekemiä kyselyitä, jotka liittyivät varhaiskasvatukseen ja opetustoimeen. Lopuksi koordinaattorit kokosivat alkukartoituksen tulokset.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kirkkonummen alkukartoitustyön erityinen vahvuus on työn alkukartoitustyön huolellinen suunnittelu, vastuiden jakaminen ja työn jalkauttaminen eri toimialoille. Lisätietoa on saatu aiemmin toteutettujen kyselyiden tuloksista.

Hankkeen toteuttaja

Kirkkonummen kunta

Kolmivaiheinen alkukartoitus

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoitustyötä voidaan tehdä mahdollisimman laaja-alaisesti? Miten lapset ja nuoret voivat osallistua alkukartoitukseen?

Hyvän käytännön kuvaus

Forssassa alkukartoitus tehtiin erittäin laaja-alaisesti kolmessa eri osassa. Alkukartoituksessa arvioitiin työn lähtökohtia, kaupungin omia lapsiystävällisyyden palvelulupauksia ja palvelujen laatua.

Alkukartoitus I

Alkukartoituksen ensimmäinen osa suunnattiin hankkeen koordinaatioryhmälle (ryhmää kutsutaan ohjausryhmäksi.) Ohjausryhmän jäsenet arvioivat työn lähtökohtia oman toimialansa tai yksikkönsä näkökulmasta ja pohtivat tilannetta myös oman yksikkönsä henkilöstön kanssa.

Alkukartoituksen sisältöä määritteli Lapsiystävällisen kunta -mallin rakennuspalikat. Kartoituksessa selvitettiin mm. ohjausryhmän ja heidän taustayhteisöjensä käsitystä

- lapsen oikeuksien tunnettuudesta ja niiden ohjausvaikutuksesta järjestettäviin palveluihin nähden,
- lasten kansalaistoiminnan tukemisesta,
- yhdenvertaisuuden toteutumisesta arjen toiminnassa,
- yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi toteutettavista toimenpiteistä,
- lasten mahdollisuuksista toimia julkisissa tiloissa,
- lasten näkemysten esille tuomisesta tai heidän omaehtoista toimintaansa haittaavia ajattelu- ja toimintatavoista.

Kartoitukseen osallistuvilta kysyttiin myös, mitä osallistavia työ- ja toimintatapoja he käyttävät omassa työssään (hyvien käytäntöjen kerääminen).

Alkukartoituksen vastaamisen jälkeen ohjausryhmä työsti vastausmateriaaleja pienryhmä-

työskentelynä kahdessa työpajailtapäivässä. Lapsiystävällinen kunta -mallin rakennuspalikat ja tarkistuslistat olivat koko ajan mukana materiaalia luokiteltaessa. Yhdessä löydettiin vastauksista tärkeimmiksi priorisoidut työalueet, jotka otettiin mukaan toimintasuunnitelmaluonnokseen. Luonnoksesta puhuttiin tässä vaiheessa siksi, että alkukartoitus II:n (lasten arviointi) ja alkukartoitus III:n materiaali täydensivät toimintasuunnitelmaa.

Alkukartoitus II

Alkukartoituksen toinen osa suunnattiin lapsille. Kartoituksessa kerättiin laajasti eri ikäisten lasten ja nuorten näkemyksiä. Kyselyyn vastasi 3–5-vuotiaita varhaiskasvatusikäisiä lapsia, esiopetuksen oppilaita sekä 1.-9.-luokkalaisia koululaisia. Yhteensä vastauksia saatiin 1676 lapselta.

Alkukartoitus II keskittyi lasten ajatusten ja mielipiteiden keräämiseen. Kartoitus oli samalla LastenForssa -arviointi eli lapset arvioivat (Forssassa jo ennen LYK-kehittämistyötä määriteltyjen lapsiystävällisyys-) palvelulupausten toteutumista sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laatua. 3–5-vuotiaat varhaiskasvatuksen lapset ja 6-vuotiaat esioppilaat haastateltiin (yksilöhaastattelut; yksi aikuinen haastatteli ja toinen kirjasi vastaukset ylös) ja perusopetusikäiset lapset vastasivat oppitunneilla sähköiseen kyselyyn (omat kyselynsä 1-4 -luokkalaisille, 5-6 -luokkalaisille ja 7-9 -luokkalaisille).

Lapsilta kysyttiin mm.

- heidän mahdollisuudestaan päättää arjessa itseään koskevista asioista,
- heidän kokemuksistaan tulla kuulluksi ja huomatuksi,
- heidän vertaisvuorovaikutuksestaan (kaverit, harrastukset),
- heidän käsityksistään omista mahdollisuuksistaan (esim. mahdollisuudesta harrastuksiin, oleskeluun erilaisissa tiloissa) sekä
- heidän hyvinvoinnistaan (syrjintä, kiusaaminen, aikuisen tuki tarvittaessa).

Alkukartoitus II:lla kerättiin materiaalia myös seudulliseen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä tekeillä olleeseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Alkukartoitus III

Alkukartoituksen kolmas osa suunnattiin aikuisille. Kartoitus toteutettiin kyselynä, jota levitettiin kolmella eri toimialalla. Varhaiskasvatuksessa kyselyä levitettiin sekä huoltajille, varhaiskas-

vatuksen henkilöstölle että yhteistyökumppaneille, joihin kuului muun muassa järjestöjä, seurakuntia, luottamushenkilöitä ja kunnan muiden toimialojen työntekijöitä. Vapaa-ajan palveluiden osalta kyselyn kohderyhmänä olivat kuntalaiset, vapaa-ajan palveluiden työntekijät sekä yhteistyökumppanit. Perusopetuksessa kyselyä levitettiin työntekijöiden lisäksi lasten huoltajille sekä yhteistyökumppaneille. Kyselyn levittämisessä hyödynnettiin myös Wilma-käyttöliittymää.

Alkukartoituksessa kysyttiin mm. erilaisia lasten ja nuorten osallisuutta ja yhteisöön kuulumista koskevia kysymyksiä sekä lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia Forssassa ja eri palveluissa.

Laaja-alaisen alkukartoituksen pohjalta valittiin kehittämistyötä ohjaavat rakennuspalikat. Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelman ja sen jatkossa ohjaaman kehittämistoiminnan osalta analyysin teki ohjausryhmä. Kaikissa sivistys- ja tulevaisuustoimialan yksiköissä (varhaiskasvatus, perusopetus, nuoriso- ja liikuntapalvelut, kirjasto, museot, kuvataidekoulu, musiikkiopisto, Wahren-opisto, työllisyyspalvelut) on tehty/tullaan tekemään jatkoanalyysiä kartoituksista. Esimerkiksi kaikki päiväkodit ja koulut kirjaavat lautakunnan syyskuussa hyväksymiin lukuvuosisuunnitelmiin ja/tai vuosisuunnitelmiin ne lasten ja nuorten osallisuutta edistävät toimet, jotka he ottavat yksikössään käyttöön tai kehittämisen keskiöön. On myös jo sovittu kaikkia kouluja koskevista toimista, esim. siitä, että kaikissa luokissa oppilaat pääsevät laatimaan luokan yhteisiä sääntöjä (tästä lapset ja nuoret vastasivat kyselyissä jääneensä ulkopuolelle).

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Forssan alkukartoituksen vahvuutena on sen laaja-alaisuus. Kartoituksessa tavoitettiin monipuolisesti eri tahoja, kuten kunnan työntekijöitä, järjestöjä sekä lapsia, nuoria ja heidän huoltajiaan. Laajalla alkukartoituksella saatiin runsaasti kokemustietoa forssalaisten lasten ja nuorten tilanteesta. Erityisesti lapsille ja nuorille suunnattu alkukartoitus on ollut kehittämistyön kannalta merkittävää.

Alkukartoituksessa on lisäksi tärkeää hyödyntää jo olemassa olevaa asiantuntija- tai tutkimustietoa, kuten selvityksiä ja tutkimuksia. Esimerkiksi kunnan hyvinvointikertomukset ja THL:n kouluterveyskyselyn tulokset ovat hyödyllisiä.

Hankkeen toteuttaja

Forssan kaupunki

Aluetilaisuudet kuntalaisille ja virkamiehille osana alkukartoitusta

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoitustyössä voivat olla osallisena myös kuntalaiset ja kunnan virkamiehet?

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa järjestettiin osana alkukartoitusta kahdeksan aluetilaisuutta kuntalaisille ja virkamiehille. Tilaisuuksien tarkoituksena oli kuulla laajasti kuntalaisia. Tilaisuudet järjestettiin kouluilla ja niihin osallistui eri ikäisiä kaupunkilaisia (myös nuoria) sekä järjestöjen edustajia ja virkamiehiä. Tilaisuuksissa esiteltiin Lapsiystävällinen kunta -mallia ja käytiin läpi mallin rakennuspalikoita. Osallistujat saivat listata kunnan hyviä lapsiin ja nuoriin liittyviä asioita sekä niitä asioita, joissa koettiin olevan parantamisen varaa. Kehittämiskohteina nousi esille mm. osallistuminen ja palveluiden kehittäminen.

Aluetilaisuuksien jälkeen pidettiin koordinaatioryhmän valmisteluryhmän työpaja, jossa käytiin läpi tilaisuuksien anti ja valittiin Lapsiystävällinen kunta -mallin rakennuspalikoista ne, joihin Hämeenlinnan kehittämistyö painottuu. Alkukartoituksessa ja tavoitteiden määrittelyssä hyödynnettiin aluetilaisuuksien lisäksi aiempaa tutkimus- ja selvitystietoa sekä kunnan strategioita ja suunnitelmia.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hämeenlinnan alkukartoituksessa toteutui vahva kuntalaisten osallisuus. Rakennuspalikoiden läpikäynti ja tavoitteiden määrittely aluetilaisuuksissa mahdollisti kuntalaisten osallistumisen mallin kehittämistyöhön alusta lähtien. Lisäksi laaja-alainen tiedon kerääminen ja kehittämistyön valmistelu on tukenut kehittämistyön moniäänisyyttä.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki

Taulukko alkukartoituksen tukena

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Alkukartoitusta varten tarvittiin dokumenttipohja, johon vastaukset voitaisiin kerätä ja tallentaa eri toimialoilta.

Hyvän käytännön kuvaus

Tammelassa malliin kuuluvaa alkukartoitusta tehtäessä rakennuspalikat koottiin taulukkomuotoon. Taulukon avulla haluttiin arvioida eri rakennuspalikoiden toteutumisen tasoa. Taulukon avulla rakennuspalikoita käytiin läpi työryhmissä, jotka arvioivat kohtien toteutumisen tilaa kunnassa. Työryhmiin kuului koordinaatioryhmän jäseniä ja muutama muita kunnan työntekijöitä. Valtuustosalissa pidettiin työpaja, jossa Lasten parlamentin edustaja kierteli eri ryhmissä. Lasten parlamentissa ja nuorisovaltuustossa taulukosta käytiin keskustelua nuorisotyöntekijöiden johdolla. Jos havaittiin, ettei työryhmillä ollut tarpeeksi tietoa jostain asiasta, pohdittiin, miltä taholta tietoa voi pyytää. Alkukartoituksen tuloksista tehtiin koonti, jota jaettiin koordinaatioryhmälle ja kunnan henkilöstölle.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Alkukartoituksen tulokset kannattaa dokumentoida selkeästi ja tallentaa myöhempää käyttöä varten. Taulukkomuoto helpottaa sekä arviointiin palaamista että kehittämistyön etenemisen itsearviointia. Taulukkoa on myös mahdollista käyttää lähtötason määrittävänä dokumenttina.

Hankkeen toteuttaja

Tammelan kunta

Tilastotiedon hyödyntäminen alkukartoituksessa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Kunnissa kerätään monenlaista tietoa lasten hyvinvointiin liittyen. Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoitusta varten kannattaa hyödyntää kaikki jo olemassa oleva tilasto- ja muu tieto.

Hyvän käytännön kuvaus

Lappeenrannassa Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoitus toteutettiin koordinaatioryhmän työseminaareissa. Rakennuspalikat käytiin läpi pienryhmissä. Näiden työpajojen pohjalta valittiin kehittämiskohteet ensimmäiselle kaksivuotiskaudelle.

Alkukartoituksessa käytettiin avuksi myös aiemmin kerättyä tilastotietoa mm. kouluterveyskyselystä, sähköisestä hyvinvointikertomuksesta sekä 5.- ja 9.-luokkien koulujen hyvinvointiprofiilikyselystä (Opetushallitus). Lisäksi muodostettiin useampia alatyöryhmiä eri teemojen ympärille. Näihin alaryhmiin pyydettiin myös kentän työntekijöitä sekä kokemusasiantuntijoita (esimerkiksi monikulttuurisia ryhmiä).

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Eri toimialoilla kerätään jo monenlaista tietoa, ja yksi kunnan alkukartoituksen tavoite on näiden tietojen kokoaminen yhteen. Toisaalta jos esimerkiksi lasten kokemustietoa ei ole aiemmin kerätty, sitä kannattaa selvittää osana alkukartoitusta. Näin kunnan lasten tilanteesta saadaan laaja-alaista ja kokonaisvaltaista tietoa.

Hankkeen toteuttaja

Lappeenrannan kaupunki, Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmä

II TEMAATTINEN KEHITTÄMISTYÖ

1. SYRJIMÄTTÖMYYS

Ihmisoikeus- ja yhdenvertaisuuskoulutukset

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lahdessa on sekä Lapsiystävällinen kunta -työn että yhdenvertaisuuslain myötä haluttu kehittää yhdenvertaisuussuunnittelua osallistavamaksi. Lisäksi kunnassa on haluttu tehostaa yhdenvertaisuuteen ja ihmisoikeuksiin liittyvää koulutusta, koska sekä kaupungin työntekijöiden että lasten ja nuorten on havaittu tarvitsevan lisää tietoa aiheesta.

Hyvän käytännön kuvaus

Lahdessa on koulutettu laajasti lasten ja nuorten parissa työskentelevää henkilökuntaa ihmisoikeuksista ja yhdenvertaisuudesta. Koulutuksia on toteutettu osin yhteistyössä järjestötoimijoiden, kuten Rauhankasvatusinstituutin sekä korkeakoulujen kanssa. Kustakin lahtelaista koulusta 1-2 opettajaa on saanut UNICEFin Oikotie OPSiin ja ihmisoikeuskasvatukseen -koulutuksen. Lisäksi kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät ja nuorisotyöntekijät ovat saaneet ihmisoikeuskoulutusta. Jotkut nuorisopalvelujen työntekijät ovat suorittaneet myös ihmisoikeuskasvatuksen kouluttajaopinnot.

Myös koulujen oppilaskunnille on järjestetty ihmisoikeuskoulutuksia, joissa on koulutettu yli 500 lasta ja nuorta. Lahdessa on havaittu, että oppilaskunnan hallituksen yhteyttä muihin oppilaisiin olisi monessa tapauksessa syytä vahvistaa. Oppilaskuntien koulutus on ollut yksi tapa, jolla tätä yhteyttä on saatu vahvistettua. Nuorisovaltuusto on puolestaan pitänyt yläkoulujen oppilaille ihmisoikeuksiin liittyviä työpajoja. Alakouluilla on koulutettu opettajia kouluttamaan lapsia ihmisoikeuksista.

Yhdenvertaisuussuunnittelua on kehitetty erityisesti kouluilla; oppilaat ja henkilökunta ovat osallistuneet suunnitelman tekemiseen. Esimerkiksi Mukkulan koululla yhdenvertaisuussuunnitelman tekoa varten askarrettiin yhdenvertaisuuspuu, johon koulun oppilaat ja henkilökunta saivat kirjata tärkeäksi kokemiaan yhdenvertaisuuteen liittyviä asioita.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuskysymysten tunnetuksi tekeminen tukee lasten ja nuorten hyvinvointia ja lapsen oikeuksien toteutumista. Yhdenvertaisuussuunnittelun toteuttaminen

yhdessä lasten ja nuorten sekä henkilökunnan kanssa tekee yhdenvertaisuussuunnitelmista laajapohjaisempia ja sitouttavampia. Lisäksi osallistava toteutustapa tukee jo itsessään yhdenvertaisuuden periaatetta, jossa kaikki äänet tulevat kuulluksi.

Hankkeen toteuttaja

Lahden kaupunki, perusopetus, varhaiskasvatus, nuorisopalvelut

Videopensseli mediakasvatuksen työvälineenä

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Hyvä käytäntö tukee eri ikäisten lasten oppimista. Videopensseli on osoittautunut hyödylliseksi erityisesti pienempien lasten ja maahanmuuttajalasten opetuksessa tilanteissa, joissa lapsen ikä tai heikko suomen kielen taito asettaa omat vaatimuksensa opetusmenetelmille.

Hyvän käytännön kuvaus

Oulussa kehitetty Videopensseli on mediakasvatuksellisen elokuvakasvatuksen työväline. Menetelmä kehitettiin aluksi pienten lasten mediakasvatukseen (esi- ja alkuopetus). Lähtökohtana menetelmässä on ns. kamerakynän pedagogiikka eli elokuvakasvatus, jossa liikkuvaa kuvaa käytetään oppimisen välineenä. Menetelmässä ei tehdä elokuvia tai opiskella medialaitteen käyttöä, vaan median käyttö nähdään toimintatapana, joka edistää muuta oppimista. Videopensselin avulla voidaan opiskella esimerkiksi äidinkieltä, matematiikkaa tai kuvataidetta.

Menetelmän avulla lapset voivat tutustua eri väreihin (mitä värit viestivät), geometrisiin muotoihin (miksi kohteessa on tietty muoto) sekä kirjaimiin ja sanoihin. Myöhemmin menetelmään on tullut mukaan erilaisia sovelluksia mm. kasvien ja marjojen kuvaamista. Tarkoituksena on, että lapset kuvaavat ympäristöstään valittuun teemaan (esim. värit, kirjaimet, muodot) kuuluvia kohteita. Kohteet voivat olla hyvin pieniä tai suurempia. Kun kohteet kuvataan tietyllä tekniikalla (aluksi lähikuvassa ja sitten etäännytetään kamera kohteesta ja paljastetaan kohde), niin kuvatut otokset toimivat kuva-arvoituksina. Pienet kohteet, kuten nuppineulan pää saattaa näyttää ruudulla aluksi jalkapallolta, mutta lopulta kohteen paljastuttua se onkin nuppineula ilmoitustaululla.

Menetelmää on sovellettu myös maahanmuuttajalasten ja -nuorten opetukseen. Menetelmä otettiin käyttöön suomi toisena kielenä -ryhmissä sekä perusopetukseen valmistavissa ryhmissä. Näissä se on toiminut menestyksekkäästi suomen kielen oppimisen välineenä. Kieltä opitaan videokuvaamalla ympäristöä. Videopensseli auttaa lapsia ja nuoria ilmaisemaan itseään, vaikka suomen kieli ei vielä olisikaan sujuvasti hallussa. Oppilaita voidaan pyytää myös esimerkiksi kuvaamaan tietyllä kirjaimella alkavia esineitä ja asioita ympäristössä. Menetelmää on myös käytetty yläluokilla kielten opetuksessa.

Videopensselissä päätavoitteena eivät ole tekninen osaaminen ja laatu, vaan videokameraa voi käyttää kuin pensseliä – maalata todellisuutta eri tavoin. Jokaisella pensseliin tarttujalla on oma näkemys maailmasta ja jokainen maalaa omalla tyylillään. Tavoitteena on nähdä ja havainnoida maailmaa uudella tavalla verrattuna omaan näkemiseemme.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Menetelmä edistää lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta. Koska videokuvaaminen toimii ilmaisun ja oppimisen välineenä, lapsen ei tarvitse esimerkiksi osata ilmaista itseään oppimistilanteessa sujuvalla suomen kielellä. Menetelmä tukee myös lasten kasvua ja kehitystä sekä osallistaa lapset tehokkaasti oppimistilanteen toteuttamiseen.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki, Valveen elokuvakoulu

Stage: media- ja kulttuuripainotteinen työllisyysshanke nuorille

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Stage-hankkeessa tuetaan nuorten sijoittumista koulutukseen ja työelämään, ehkäistään syrjäytymistä sekä kehitetään nuorten palveluita.

Hyvän käytännön kuvaus

Stage on hämeenlinnalainen media- ja kulttuuripainotteinen nuorten työllisyysshanke alle 30-vuotiaille nuorille. Stage-hankkeen tavoitteena on tehostaa nuorten kokonaisvaltaisia palveluja ja koota niitä yhden katon alle. Lisäksi tavoitteena on etsiä keinoja, joiden avulla nuoret sijoittuvat helpommin koulutukseen ja työhön.

Hankkeessa toteutetaan mediatyötä (TV, tapahtumat, valokuvaus ja musiikki) hyödyntävää toiminnallista valmennusta, jolla tuetaan nuoren työhön ja koulutukseen pääsyä. Valmennuksen tavoitteena on selkeyttää omaa koulutus- ja ammatinvalintaa, kehittää viestintätaitoja, tunnistaa omat kyvyt ja vahvuudet ja oppia kertomaan niistä opiskelu- tai työpaikan hakemisen yhteydessä. Valmennuksen aikana haetaan myös työ- tai opiskelupaikkaa.

Lisäksi hankkeessa kehitetään Ohjaamo-toimintaa, jossa erilaisia nuorten palveluja kootaan samaan fyysiseen tilaan. Ohjaamo rakentuu monialaisesti tietoa, neuvontaa, ohjausta ja tukea tarjoavista eri hallinnonalojen peruspalveluista ja laajasta yhteistyöverkostosta. Syksyllä 2017 tilassa palveluita tarjoavat mm. Hämeenlinnan aikuissosiaalityö, nuorten terveysneuvontapiste, nuorten Stage-valmennus, Hämeenlinnan kaupungin työkokeilukoordinaattori, etsivä nuorisotyö, Hämeen TE-toimisto, KELA, ammattiopistot Tavastia ja Kiipula sekä Hämeenlinnan seudun nuorisoasunnot.

Hankkeella on Hämeenlinnassa oma toimitila. Hankkeesta tiedotetaan Facebookissa ja Instagramissa. Hanke toteutetaan ajalla 1.10.2016-31.12.2018, ja se on Euroopan sosiaalirahaston ja Hämeenlinnan kaupungin rahoittama.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvä käytäntö edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa. Hankkeen toimintaa kehitetään kuulemalla nuorten näkemyksiä ja ottamalla heidät mukaan toiminnan suunnitteluun. Lisäksi hanke edistää palvelujen poikkihallinnollista yhteistyötä sekä kannustaa pohtimaan uusia tapoja järjestää nuorten palveluja.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki ja Hämeen Mokia ry

Nuorisokeskus- ja pelitalotoiminnan kehittäminen yli 16-vuotiaille

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Yli 16-vuotiaat nuoret kokevat, ettei heille ole Rovaniemellä sopivia tiloja vapaa-ajan viettoon ja omaan tekemiseen.

Hyvän käytännön kuvaus

Rovaniemellä on kehitetty nuorisokeskus- ja pelitalotoimintaa. Toimintaa on suunnattu erityisesti yli 16-vuotiaille nuorille, joille on tarjolla vähemmän toimintaa muilla nuorisotaloilla. Uusi nuorisokeskus on paikka nuorten omalle tekemiselle. Keskuksessa on tiloja harrastuskäyttöön ja nuorilla yrittäjillä on tiloissa kahvilatoimintaa. Nuorisokeskuksen tiloissa toimii myös Pelitalo Montendo, jossa nuoret voivat pelata sekä digitaalisia pelejä että perinteisempiä lautapelejä.

Lisätietoa nuorisokeskuksesta ja Pelitalo Montendosta:

- <http://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Nuti/Nuorisopalvelut/Nuorisokeskus-Monde>
- <http://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Nuti/Nuorisopalvelut/Nuorisokeskus-Monde/Pelitalo-Montendo>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Uusi nuorisokeskus on paikka nuorten omaehtoiselle tekemiselle. Se tukee nuorten osallisuutta sekä nuorten asemaa yhdenvertaisina kuntalaisina, tilojen käyttäjinä ja haltijoina.

Hankkeen toteuttaja

Rovaniemen kaupunki, nuorisopalvelut

Nuoret yritysagentteina

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten voidaan tukea nuorten työ- ja yritys-elämätaitoja sekä luoda nuorille myös uusia työpaikkoja kuntaan?

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa on käynnissä hanke, jossa nuoret saavat tutustua kaupungin yritystoimintaan. Nuoret perehtyvät yrityksiin, ja tuottavat yrityksille erilaisia ideoita. Samalla nuorten työelämätaidot paranevat. Toiminnan järjestämisestä vastaa Innokampus-ajatushautomo.

Innokampus järjestää oppilaitoksilla työpajoja, joissa opettajilla ja oppilaitoksilla on mahdollisuus perehtyä ja valmentua ideointiin, innovointiin ja yritystoiminnan kehittämiseen. Lisäksi nuorille on säännöllistä ohjattua toimintaa esim. myyntityöstä (tapaamiset ja myyntipitchaus), projektityötaitoista, esiintymisestä ja luovasta bisnesajattelusta. Työtä tehdään myös yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Toimintamalliin toivotaan osallistuvan monenlaisia nuoria.

Innokampus palkkaa sopimuskauden aikana myös 10 nuorta ja kouluttaa heidät yritysagentteiksi vetämään muille opiskelijoille työpajoja ja tuottamaan alueen yrityksille yritys-caseja. Tavoitteena on saada yritysten ja nuorten omasta liiketoiminnasta sen verran tuottoja ensimmäisen vuoden jälkeen, että toiminta jatkuisi omavaraisena. Lisäksi Hämeenlinnan alueen koulut ja opiskelijat osallistuvat halutessaan keväällä 2018 pidettävään Innokampus-päätapahintaan InnoDayhin omalla koululla ja/tai Helsingissä.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hanke edistää nuorten osallisuutta yhteiskuntaan erityisesti työelämään liittyvissä kysymyksissä ja lisää työelämätaitoja.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki ja Innokampus-ajatushautomo

Lasten harrastepassit

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Tutkimusten mukaan monet nuoret lopettavat harrastamisen yläkouluiässä. Lisäksi harrastaminen on kallista, jolloin nuoret ovat eriarvoisessa asemassa.

Hyvän käytännön kuvaus

Porin harrastepassien tavoitteena on lisätä nuorten harrastamista, liikkumista ja kulttuurituntemusta, ja sitä kautta myös nuorten osallisuutta porilaiseen arkielämään. Tavoitteena on lisäksi vähentää nuorten eriarvoisuutta. Kaupunki jakaa 7.-9.-luokkalaيسille nuorille harrastepassit, joiden avulla nuoret saavat maksuttomia harrastusmahdollisuuksia. Harrastepasseilla pääsee mm. elokuviin, teatteriin, jääkiekko-otteluun, keilaamaan, konsertteihin ja uimaan. Lisäksi passeihin sisältyy ilmaisia bussilippuja. Nuorisovaltuusto on selvittänyt, mitä nuoret passeihin haluavat.

7.-luokkalaisten passin nimi on Tiäksää-passi, 8.-luokkalaisten Ekstiä-passi ja 9.-luokkalaisten Kaistiät-passi. Passi on ollut aluksi paperiversio, mutta nuorten aloitteesta se on nyt sähköinen. Passi ladataan oppilaiden omaan älypuhelimeen. Mikäli oppilaalla ei ole puhelimessa nettiyhteyttä, hän voi ladata passin koulun langattomassa verkossa. Myös pahviversiota on edelleen tarvittaessa saatavilla. Passit ohjeineen ja tunnuksineen jaetaan koulujen kautta jokaiselle porilaiselle yläkoululaiselle. Suunnitteilla on samanlainen passi myös alakoululaisille. Tänä vuonna 6.-luokkalaiset saivat ilmaiset uintikerrat koko talveksi.

Palvelutarjonnassa on huomioitu myös vammaiset ja erityisen tuen tarpeessa olevat lapset. Heille on järjestetty mm. ponitapahtumia ja laskettelua. Harrastepassien tarjonnassa hyödynnetään kaupungin itse tuottamia palveluita, mutta osa palveluista on toteutettu ostopalveluina eri yhteistyökumppaneiden kanssa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Harrastepassit tukevat jokaisen nuoren mahdollisuutta harrastaa. Harrastepassi on konkreettinen yhdenvertaisuuden edistämisen työväline.

Hankkeen toteuttaja

Porin kaupunki

Hikiloikkarit eli vertaisopettajatoiminnan kehittäminen

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Osana valtakunnallista Liikkuva koulu -kärkihanketta Hämeenlinnassa on haluttu tehdä koulupäivistä aktiivisempia ja toiminnallisempia. Kaupungissa on havaittu tarve kehittää ja jakaa hyviä toimintamalleja kouluissa.

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa on käynnistetty kouluissa hikiloikkari- eli vertaisopettajatoimintaa. Ajatuksena on, että opettaja irtautuu toiseen kouluun ”hikiloikkariksi”. Loikkari tarjoaa koulun opettajille vertaistukea ja jakaa hyviä esimerkkejä toiminnoista, joilla koulupäiviä saadaan kehitettyä aktiivisemmiksi. Toiminnan tarkoituksena on myös, että oppilaat osallistuvat koulupäivien suunnitteluun. Hikiloikkari auttaa tiimiyttämään oppilaita, ja muodostetut oppilastiimit saavat tehtäväkseen järjestää koulussa erilaista toimintaa. Hikiloikkareiksi on bongattu opettajia, joilla on kokemusta kehittämistyöstä kouluissa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvällä käytännöllä pyritään lisäämään koulupäivien toiminnallisuutta ja liikunnallisuutta. Tällä tavalla tuetaan lasten liikkumista ja terveitä elintapoja. Hanke tukee lasten kasvua ja kehitystä. Samalla se tukee lasten yhdenvertaisuutta, koska koulu tavoittaa kasvattajana lähes kaikki lapset. Hankkeessa on huomioitu lisäksi lasten osallisuus; lapsia kannustetaan suunnittelemaan toiminnan sisältöjä.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki, opetuspalvelut

Liikuntalukkarit

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Osana valtakunnallista Liikkuva koulu -kärkihanketta Hämeenlinnassa on haluttu tukea lasten ja nuorten liikkumista. Hyvällä käytännöllä on haluttu madaltaa liikunnan harrastamisen kynnystä ja mahdollistaa kaikkien koululaisten liikkuminen. Kaupungissa havaittiin, että monet koulujen liikuntatilat ovat tyhjillään iltapäivisin ja näitä tiloja voisi käyttää lasten liikkumiseen.

Hyvän käytännön kuvaus

Liikuntalukkarit-hankkeessa on avattu hämeenlinnalaisten koulujen tiloihin avoimia, iltapäivisin toimivia liikuntaryhmiä. Hankkeesta on toteutettu toistaiseksi neljän kuukauden pilottijakso ja sitä on tarkoitus jatkaa seuraavana lukuvuonna.

Aluksi hankkeessa kartoitettiin koulujen liikuntatilat ja niiden käyttöaste. Tiloihin valmisteltiin uusia liikuntavuoroja, joita ohjaamaan hankittiin liikunnanohjaajia. Lisäksi liikuntavuoroille hoidettiin asianmukaiset vakuutukset, koska aiemmin juuri ohjaajien ja vakuutusten puute on usein estänyt tilojen täysimittaisen käytön. Ryhmät ovat lähteneet jo hyvin liikkeelle. Suorituskerroja on kirjattu noin 1000 ja esim. vapaita uintivuoroja on käytetty noin 150-200.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvällä käytännöllä tuetaan lasten liikkumista ja ehkäistään lasten ja nuorten eriarvoistumista. Hanke edistää erityisesti lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia harrastaa ja liikkua. Tavoitteena on muodostaa matalan kynnyksen liikuntaryhmiä, jotka ovat saatavilla kaikille koululaisille riippumatta heidän aiemmasta liikuntataustastaan tai esimerkiksi lasten perheiden varallisuudesta.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki, sivistys- ja hyvinvointitoimiala Lasten liikunnan tuki ry

Perheliikuntatoiminta Zapway

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Osana valtakunnallista Liikkuva koulu -kärkihanketta Hämeenlinnassa on haluttu tukea lasten ja nuorten liikkumista. Hyvällä käytännöllä on haluttu madaltaa liikunnan harrastamisen kynnystä sekä mahdollistaa kaikkien lasten liikkuminen.

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa on kehitetty koko perheelle suunnattua liikuntaa kaupungin Zapway-perheliikuntamallilla. Paikalliset liikunta- ja urheiluseurat tuottavat liikuntapalvelun, jonka avulla lapset ja perheet voivat tutustua eri lajeihin. Ideana on saada koko perhe yhdessä liikkumaan, koska etenkin alakouluikäiset lapset tulevat usein mielellään liikkumaan yhdessä perheen kanssa. Hankkeen tavoitteena on saada liikkeelle erityisesti sellaiset lapset ja nuoret, joilla on syystä tai toisesta korkea kynnys liikkumiseen. Liikunta on ohjattua ja ryhmämuotoista.

Lisätietoa mallista:

- <https://zapway.vuodatus.net/lue/2014/09/zapway-perheliikunta-kutsuu-mukaan>
- <http://www.hameenlinna.fi/zapway>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvällä käytännöllä tuetaan lasten liikkumista. Hanke edistää erityisesti lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia harrastaa ja liikkua, koska tavoitteena on saada liikkeelle erityisesti niitä lapsia ja nuoria, joilla on muuten korkea kynnys harrastaa liikuntaa. Lisäksi toiminnalla tuetaan koko perheen hyvinvointia. Hanketta voikin pitää lasten ja nuorten sekä perheiden eriarvoistumista ja syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki, sivistys- ja hyvinvointitoimiala, paikalliset yritykset, liikunta- ja urheiluseurat sekä seurakunnat

Kulttuuri- ja taidepainotteinen neuvola (Kultane-konsepti)

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Perheiden kokonaisvaltainen tukeminen on neuvolatoiminnan tärkeä lähtökohta. Sosiaali- ja terveyspalvelut eivät voi yksin taata kansalaisten hyvinvointia, vaan palvelujärjestelmän tueksi tarvitaan laajempaa yhteistyöverkostoa.

Hyvän käytännön kuvaus

Porin kaupungin Kultane-konsepti yhdistää kulttuuri-, taide- ja neuvolapalvelut kokonaisvaltaiseksi lapsiperheen hyvinvointia tukevaksi toiminnaksi. Kultane-toimintamallissa kulttuuri ja taide ovat neuvolan rakenteiden sisällä, eivät niiden rinnalla. Toteutuspaikkana on Itä-Porin neuvola. Kyseessä on sekä toimintamallin että uuden neuvolatilan yhteinen toteutus. Kultane pohjautuu Porin lastenkulttuurikeskuksessa vuonna 2003 kehitettyyn Vauvojen värikylpy -toimintaan, joka on tutkittu ja laajalti levinnyt lapsiperheiden moniaistinen taidetyömetodi.

Kultane-yhteistyössä toteutetaan taideperusteista työskentelytapaa kiinteänä osana perhevalmennusta ja ryhmäneuvolaa. Toiminta tukee perheen myönteistä yhdessäoloa ja vanhemmuuden heräämistä jo raskausajasta lähtien. Taiteessa tapahtuva olemisen tapa yhdessä neuvolatapaamisten kanssa luo uudenlaisen mahdollisuuden kokemukselle, vuorovaikutukselle, tiedon välittämiselle sekä yhteisyyden ja osallisuuden tunteelle. Yhteistyön tarjoama kokonaisuus auttaa vanhempia herkistymään vastasyntyneen ja kehittyvän lapsen tarpeille. Yhteisenä tavoitteena on vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden vahvistaminen sekä tunteiden parempi tavoittaminen. Toiminta perustuu ajatukselle visuaalisen taidetoiminnan merkityksellisyydestä.

Konkreettisesti toiminta jakaantuu kahteen osioon: aistipajaan, joka on suunnattu esikoistaan odottaville vanhemmille ja ryhmäneuvolaan, jossa Vauvojen värikylpy -työpaja on osa neuvolatarkastusta ja keskustelua. Perhevalmennuksessa Värikylpy-aistipaja on osana Lapsiperheen arkea -osuutta. Tarkoituksena on taidetoiminnan kautta helpottaa esikoistaan odottavia vanhempia tunnistamaan ja keskustelemaan helposti piiloon jäävistä tuntemuksista ja asioista. Ryhmäneuvolassa kokoonnutaan kuuden kuukauden ikäisten vauvojen kanssa, käydään läpi ajankohtaan liittyviä kasvuasioita ja aistitaan Vauvojen värikylpy -työpajassa. Vauvo-

jen värikylpy -työpaja helpottaa osallistujia tutustumaan toisiin saman ikäisten vauvojen vanhempiin sekä tarjoaa erilaisen tavan olla ja kokea vauvan kanssa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kultane-konseptissa on pohdittu palveluja ja lapsiperheen tarpeita uudella, raikkaalla ja lapsilähtöisellä tavalla. Taideperusteinen neuvolatoiminta vahvistaa vuorovaikutusta perheen sisällä, perheiden välillä sekä neuvolan ja perheiden välillä. Se tuo myös työmenetelmiä vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen perheiden kanssa.

Hankkeen toteuttaja

Porin kaupunki

2. OSALLISUUS

Vaikuttamisen polku ja osallisuusopas

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Hyvä käytäntö tukee lasten ja nuorten osallisuutta. Hämeenlinnassa haluttiin nostaa lasten ja nuorten osallisuus kaupungin menestystekijäksi. Vuoden 2010 alussa palvelutuotantojohtaja perusti Hämeenlinnaan lasten ja nuorten kuulemisen työryhmän, jonka tavoitteena oli toteuttaa lasten ja nuorten kuulemisen toimintamalli. Työryhmään kutsuttiin edustajat ala- ja yläkoulusta, lukioista, varhaiskasvatuksesta, nuorisopalveluista ja kehittämisyksiköstä. Tavoitteena oli toiminnallisen osallisuuden kautta järjestää lapsille ja nuorille ikä kautensa mukaisia osallistumismahdollisuuksia heitä itseään koskevaan päätöksentekoon sekä kaupungin palveluiden kehittämiseen.

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa otettiin vuonna 2011 käyttöön Vaikuttamisen polku -niminen työkalu, jonka tarkoituksena on kehittää lasten ja nuorten osallisuutta. Vaikuttamisen polussa asioita käsitellään lasten ja nuorten näkökulmasta, koska heidän itsensä tärkeiksi kokemat asiat eivät välttämättä ole samoja kuin aikuisten. Alle 30-vuotiaat nuoret on jaettu kuuteen ikäkategoriaan, ja heidän vaikuttamisen polkuaan on avattu vuorovaikutuksen, osallisuuden ja toimijoiden kautta.

Lasten ja nuorten vaikuttamiseen liittyvät kanavat ja Vaikuttamisen polku tuodaan esille säännöllisin väliajoin niin työntekijöille kuin luottamushenkilöille mm. työhön perehdyttäessä. Vaikuttamisen polkuun liittyy Lasten ja nuorten osallisuusopas, jossa esitellään ikäkatgorioittain esimerkkejä osallisuutta edistävästä hankkeista.

Lisätietoa Vaikuttamisen polusta ja oppaasta:

- <http://www.osallisuusopas.fi/>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvä käytäntö avaa ja konkretisoi osallisuuden eri ulottuvuuksia. Tällä tavoin Vaikuttamisen polku ja osallisuusopas tukevat myös aikuisten tekemää työtä, jolla lasten ja nuorten osallisuutta pyritään tukemaan.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki

Kaupungin palautepalvelun tunnettuuden lisääminen

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Turun kaupungilla on käytössään palautepalvelu, johon voi jättää verkossa palautetta kaupungin palveluihin ja toimintaan liittyvistä asioista (<https://opaskartta.turku.fi/eFeedback/>). Turussa on huomattu, että lapset ja nuoret antavat nykyisellään asukasryhmistä vähiten palautetta. Kaupungissa halutaankin lisätä tietoisuutta palautepalvelusta ja kannustaa lapsia ja nuoria antamaan enemmän palautetta. Haasteena on, että kaikki lapset ja nuoret eivät tunne palautepalvelua tai mieltävät sen enemmän aikuisille suunnatuksi palveluksi.

Hyvän käytännön kuvaus

Turussa palautepalvelun tunnettuutta on lisätty viestintää tehostamalla. Kaupungin osallisuuden erityisasiantuntija on käynyt puhumassa palautepalvelusta kaupungin Lasten parlamentissa, nuorisovaltuustossa, nuorisotaloilla ja kouluilla. Tapaamisissa on kannustettu lapsia ja nuoria vaikuttamiseen ja palautteen antamiseen.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvällä käytännöllä tuetaan lasten osallisuutta ja heidän kasvuaan yhteiskunnan jäseniksi. Lapsia ja nuoria tulee rohkaista osallistumaan ja antamaan palautetta. Heille tulee myös viestiä enemmän palauteenanto- ja muista vaikuttamismahdollisuuksista.

Käytäntö on hyvä esimerkki siitä, että kuntien kannattaa kiinnittää huomiota jo olemassa olevien osallisuusrakenteiden toimivuuteen. Uusien keinojen lisäksi on hyvä pohtia, miten hyvin jo olemassa olevat osallistumisen muodot tunnetaan, ja miten lapset ja nuoret niitä hyödyntävät.

Hankkeen toteuttaja

Turun kaupunki, konserni yhdessä kaikkien toimialojen kanssa

Lasten kokoisten asioiden ohituskaista

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Hyvällä käytännöllä pyritään helpottamaan lasten osallistumista ja nopeuttamaan kunnallista päätöksentekoa asioissa, jotka eivät vaadi pitkällistä käsittelyä.

Hyvän käytännön kuvaus

Lasten kokoisten asioiden ohituskaista on hämeenlinnalainen käytäntö, jossa pienemmät, vähemmän käsittelyä tarvitsevat asiat pyritään nostamaan nopeasti päätöksentekoon. Lapset ja nuoret voivat jättää ohituskaistalle ideoita ja aloitteita www.nuortenideat.fi -palveluun tai kaupungin palautejärjestelmään: <https://kartta.hameenlinna.fi/eFeedback>. Sivustolle tulleet ideat käsitellään ja viedään eteenpäin työstettäväksi. Aloitteentekijät saavat myös tiedon, miten asia on edennyt.

Esimerkkeinä ohituskaistasta ovat mm. testamenttivaroilla ja minipilottirahoilla (max 500 €) toteutetut ideat sekä ”Vaikuta – älä valita” eli V-päivän ideat. Testamenttivaroin on toteutettu mm. alikulkutunnelien taidetta sekä käynnistetty useita muita eri hankkeita, joissa on toteutettu nuorten ideoita.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Ohituskaista tukee lasten ja nuorten osallisuutta. Lisäksi ohituskaistan etuna on, että lyhyiden päätösprosessien vuoksi lapset ja nuoret näkevät aloitteensa lopputuloksen kohtuullisessa ajassa.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki

Lasten palaveri

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten pienten lasten osallisuutta voidaan lisätä, kun suunnitellaan esikoulun tai varhaiskasvatuksen toimintaa?

Hyvän käytännön kuvaus

Lappeenrantalaisessa päiväkodissa lasten palaverit pidetään usein perjantaina. Palaverissa käsitellään kulunutta viikkoa ja suunnitellaan yhdessä seuraavan viikon ohjelmaa. Osallisuus on keskeistä: asioista mm. opetellaan äänestämään ja haetaan yhdessä keskustelemalla yhteisymmärrystä.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kunnissa on puutteita pienten lasten osallisuuden toteutumisessa. Tämä hyvä käytäntö antaa yhden toimivaksi koetun esimerkin esikouluikäisten osallistamisesta arkensa suunnitteluun ja refleктоimiseen.

Hankkeen toteuttaja

Lappeenrannan kaupunki, sivistystoimiala

Varhaiskasvatuksen demokratiapilotti

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten kunnassa voidaan lisätä alle kouluikäisten osallisuutta?

Hyvän käytännön kuvaus

Rovaniemen varhaiskasvatuksessa toteutettiin demokratiapilotti. Pilotin tarkoituksena oli tehdä demokratian käsitettä ja siihen liittyviä asioita, kuten asioista neuvottelemista ja äänestämistä tutummaksi varhaiskasvatusikäisille lapsille. Pilotti toteutettiin kahdessa päiväkodissa (Ounasrinne ja Vaaranlampi). Päiväkodeissa on tehty vastaavaa työtä aiemminkin, joten osin kyse oli aiemmin tehdyn sanoittamisesta. Pilotin aikana päiväkodeissa pohdittiin yhdessä esimerkiksi toiminnan sääntöjä; mitä pihalla voi tehdä ja mitä ei saa tehdä. Säännöt piirrettiin, jotta kaikki ymmärtäisivät ne. Päiväkodeissa on esim. päätetty yhdessä lasten kanssa, mitä uusia leluja tilataan. Työntekijät ovat myös sanoittaneet demokratiaan liittyviä asioita lapsille entistä tietoisemmin. Lisäksi on pidetty päiväkotiparlamentteja.

Demokratiapilotti aloitettiin henkilökunnan yhteisellä työskentelyllä, jossa pohdittiin, mitä osallistavia keinoja ja vuorovaikutuksellisia menetelmiä varhaiskasvatuksessa jo käytetään. Lapsille tehtiin pilottivuoden aikana kaksi haastattelua (tammikuussa ja toukokuussa). Haastatteluiden tarkoituksena oli seurata kehittymistä osallisuuden ja demokratiakasvatuksen näkökulmasta. Haastatteluista kävi ilmi, että toisella haastattelukerralla lapset ovat oppineet jo paljon vaikuttamisesta ja demokratiasta. Pilotin lopuksi pidettiin lopputilaisuus, jossa työntekijöitä haastateltiin ja jaettiin kokemuksia kaikille varhaiskasvatusyksiköille. He kertoivat, että lasten tekeminen ja ymmärrys olivat pilotin myötä muuttuneet monipuolisemmaksi.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Myös alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus saada näkemyksensä kuulluksi ja huomioiduksi. Demokratiapilotti lisäsi päiväkotilasten osallisuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa oman päiväkotiansa suunnitteluun.

Hankkeen toteuttaja

Rovaniemen kaupunki, varhaiskasvatus

Uusien ideoiden aloitelaatikko kouluissa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Kouluilla on havaittu, että hiljaisemmat tai ujommat oppilaat eivät välttämättä tuo helposti ääneen näkemyksiään esille. He eivät myöskään välttämättä hakeudu tai tule valituksi oppilaskuntiin ja muihin lasten ja nuorten edustuksellisiin toimeleimiin. Tarvitaan keinoja kuulla kaikkien oppilaiden toiveita ja ääntä.

Hyvän käytännön kuvaus

Turussa kaikkiin alakouluihin on tuotu aloitelaatikot, joihin oppilaat voivat jättää aloitteita. Idea on lähtöisin Turun Lasten parlamentilta, joka myös käsittelee aloitelaatikoista kerätyt aloitteet istuinnoissaan. Aloitelaatikon avulla pyritään madaltamaan kynnystä lasten osallistumiselle. Aloitelaatikko antaa vaikuttamismahdollisuuden niille lapsille, jotka eivät halua syystä tai toisesta ilmaista näkemyksiään muulla tavoin.

Aloitelaatikoihin on tullut vaihtelevasti aloitteita. Aiheet ovat vaihdelleet kouluruoasta liikuntavälineisiin. Aloitteen voi jättää anonymisti ja ne käsitellään oppilaskuntien kokouksissa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Aloitelaatikko tukee kouluikäisten lasten näkemysten kuulemista. Se edistää parhaimmillaan myös lasten yhdenvertaista osallisuutta, koska se poistaa mahdollisia lasten osallisuuden esteitä.

Hankkeen toteuttaja

Turun kaupunki, sivistystoimiala

Nuoret kaupungin tulevaisuustyöpajassa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Nuorten ei-edustuksellista osallisuutta edistäviä työmalleja tarvitaan lisää.

Hyvän käytännön kuvaus

Rovaniemellä järjestettiin vuonna 2015 tulevaisuustyöpaja, jossa oli paikalla kunnallispoliitikkoja, nuoria, koululuokkia sekä nuorisovaltuustolaisia. Työpajassa haluttiin selvittää, millaisena nuoret näkevät Rovaniemen. Työpajaan kuului kaksi osaa. Ensimmäisessä osassa nuoret, virkamiehet ja poliitikot työskentelivät kahdeksan eri teeman parissa Learning Cafe -menetelmällä. Teemoina olivat: minä kesäympäristössä, minä turvallisessa ympäristössä, minä vapaa-ajalla, minä kouluajalla, minä kulttuurin tuottajana, minä kulttuurin käyttäjänä, minä talviympäristössä ja minä innovatiivisessa arktisessa pohjoisessa kaupungissa. Toisessa osassa nuoret lähtivät kameroiden kanssa kaupungille kuvaamaan. Heidän tehtävänä oli kuvata erilaisia paikkoja ja miettiä, millaisia paikkoja he pitävät houkuttelevina ja millaisia paikkoja he haluavat välttää. Nuorisovaltuusto käsitteli työpajan tuloksia. Tuloksia on huomioitu myös kaupungin strategiassa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Tulevaisuustyöpajamalli tukee nuorten osallisuutta ja antaa mahdollisuuksia vaikuttaa oman arkiympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Hankkeen toteuttaja

Rovaniemen kaupungin strateginen hallinto yhdessä muiden hallintokuntien kanssa

Lastensuojelun jälkihuollon asiakasraati

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lastensuojelun jälkihuollon asiakkaat ovat nuoria, joiden tilannetta on perinteisesti lähestytty hyvin ongelmakeskeisesti. Kun nuoret täyttävät 18 vuotta, heidän asiakkuutensa jatkuu jälkihuollossa. Hyvällä käytännöllä pyritään lisäämään nuorten osallisuutta heille suunnatuissa palveluissa ja nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä.

Hyvän käytännön kuvaus

Turussa sijaishuollon nuorista asiakkaista on koottu raati, joka käsittelee erilaisia sijaishuollossa olevien nuorten asiakkuuteen liittyviä kysymyksiä ja sitä, miten toivovat itseään kohdeltavan. Raati on luonut omat sääntönsä toimia. Asiakasraatia koordinoi kaksi jälkihuollon ohjaajaa. Raati kokoontuu noin kerran kuukaudessa. Raati perustuu vapaaehtoisuuteen. Aiheet, joita raadissa käsitellään tulevat nuorilta itseltään.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Asiakasraati tukee (haavoittuvassa asemassa olevien) nuorten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja nuorten omien näkemysten kuulemistä. Nuorten näkemysten ja kokemustiedon kerääminen on tärkeää, jotta kunnan hallinnossa ja päätöksenteossa voidaan paremmin arvioida ja huomioida heidän etuaan.

Hankkeen toteuttaja

Turun kaupunki, perhe- ja sosiaalipalvelut

Lasten osallisuus lastensuojelun sijaishuollon kilpailutuksen laatutekijänä

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Julkisten hankintojen ja palvelujen kilpailutuksissa kriteerinä on usein palvelun hinta. Kriteereitä tulisi laajentaa enemmän myös laadullisiin, lapsen oikeuksia edistäviin tavoitteisiin.

Hyvän käytännön kuvaus

Porissa lastensuojelun sijaishuollon kilpailutukseen haluttiin ottaa mukaan nuoria, joilla on kokemusta lastensuojelun asiakkuudesta. Satanuoret ovat Satakunnassa toimiva vertaisryhmä, jonka jäseniä yhdistää halu kehittää lastensuojelua ja kokemus lastensuojelun asiakkuudesta. Nuorten lisäksi ryhmään kuuluu kaksi Satakunnan lastensuojelun kehittämisyksikön työntekijää.

Satanuorten kanssa keskusteltiin sijaishuollon laatuvaatimuksista. Näin saatiin maakunnallisia lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä. Satanuorten esille nostamia asioita hyödynnettiin, kun laatua kuvaavia kysymyksiä pohdittiin. Lisäksi laatukysymysten laadinnassa huomioitiin valtakunnallisen kokemusasiantuntijaryhmän tuotoksia, sillä Satanuorten näkemykset olivat yhteneväisiä valtakunnallisen ryhmän kanssa. Kokemusasiantuntijoiden näkemykset liitettiin liitteeksi sijaishuollon tarjouspyyntöön.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Osallisuus kilpailutuksen laatutekijänä edistää lasten ja nuorten aktiivista osallisuutta. Näin lasten ja nuorten näkemyksiä kuullaan aidosti heitä koskevissa asioissa.

Hankkeen toteuttaja

Porin kaupunki

Nuoria töihin kunnan someviestintään

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Nuorten ei-edustuksellista osallisuutta edistäviä työmalleja tarvitaan lisää.

Hyvän käytännön kuvaus

Tammelan kunnan viestintään palkattiin nuoria kesätöihin. Nuorten tehtävänä oli tuottaa materiaalia ja sisältöä sosiaaliseen mediaan Tammelan kunnan asioista ja tapahtumista. Heillä oli mahdollisuus tehdä sisällöistä ja kuvista oman näköisiään. Tavoitteena oli saada esille nuorten näkökulma kunnan asioista viestittäessä. Tavoitteena oli myös kiinnittää entistä enemmän huomiota nuorten osallisuuteen ja osaamisen hyödyntämiseen. Toiminnasta saatiin hyviä kokemuksia ja sitä jatkettaneen tulevaisuudessakin.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Lasten ja nuorten omaehtoinen osallistuminen ja heidän äänensä nostaminen esiin osana kunnan virallista viestintää tukee Lapsiystävällinen kunta -mallin näkemystä lapsista osaavina ja kyvykkäinä toimijoina. Lisäksi se tukee osallisuuden toteutumista.

Hankkeen toteuttaja

Tammelan kunta

OSALLISUUS YHDYSKUNTA- JA YMPÄRISTÖSUUNNITTELUSSA

Lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen työn kehittämisessä

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Osallisuuden lisääminen on ollut tavoitteena kaavoituksen ja maankäytön toimialalla jo pitkään. Osallisuuden huomioiminen on kirjattu myös maankäyttö- ja rakennuslakiin. Oulun yhdyskunta- ja ympäristöpalveluissa nähtiin tarve parantaa lasten ja nuorten osallisuutta julkisten tilojen suunnitteluun, koska lasten ja nuorten näkemykset ovat jääneet helposti sivurooliin perinteisessä kaavoitusprosessissa. Yhdyskunta- ja ympäristöpalveluissa on myös koettu usein, että yhteydenottopyynnöt esim. päiväkoteihin ja kouluille eivät ole saaneet vastakaikua tai sähköisiin kyselyihin ei ole saatu tarpeeksi vastauksia. Tästä syystä yhdyskunta- ja ympäristöpalveluissa haluttiin kehittää toimintaa paremmin lapset ja nuoret huomioivaksi.

Hyvän käytännön kuvaus

Lasten ja nuorten osallisuuden tukemiseksi Oulun yhdyskunta- ja ympäristöpalveluissa lähdettiin ensiksi kehittämään toimialan omaa työtä ja toimintatapoja. Ensimmäinen tavoite oli lisätä tietoisuutta lapsen oikeuksista ja osallisuudesta sekä mahdollisuuksista, joilla lasten ja nuorten osallisuutta voi tukea.

Kehittämistyön ensimmäisessä vaiheessa yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen henkilökunnalle järjestettiin osallisuusvalmentajan johdolla työpaja, jossa kerrottiin Lapsiystävällinen kunta -mallista, lapsen oikeuksista sekä keskusteltiin osallisuudesta. Työpajan aikana henkilökunta pohti pienissä työryhmissä, millä tavalla lapset ja nuoret jo nykyisin yhdyskunta- ja ympäristöpalveluissa huomioidaan ja mitä voitaisiin tehdä paremmin. Jokaisessa työryhmässä oli sekä yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen henkilöstöä että Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmän tai osallisuustoimijoiden edustaja.

Työpajan tuotoksena yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen rakennuttajainsinööreille luvattiin esimerkiksi kerätä kootusti tietoa paikallisten opetussuunnitelmien oppimisympäristökirjauksista, jotka suunnittelutyössä on hyvä tuntee. Lisäksi työpajoissa saatiin eväitä esim. lapsivaikutusten arvioinnin kehittämiseen yhdyskunta- ja ympäristöpalveluissa.

Kehittämistyön jatkotavoitteena on toteuttaa yhteisiä työpajoja nuorten kanssa ja kertoa heille kaavoitustyöstä. Kehittämistyötä halutaan jatkossa tehdä myös yhdessä lasten ja nuorten alueellisten osallisuusryhmien kanssa (ks. hyvä käytäntö alueellisista osallisuusryhmistä). Alueellisille osallisuusryhmille halutaan muun muassa jakaa tietoa siitä, mitä kullakin alueella on yhdyskunta- ja ympäristöpalvelutyössä meneillään. Alueelliset osallisuusryhmät voidaan huomioida jatkossa esimerkiksi lainmukaisissa osallisuuden arviointisuunnitelmissa (OAS), joita laaditaan kaavoitustyön alussa. Yhtenä jo toteutuneena esimerkkinä yhteistyöstä on Kaijonharjun alueen arkkitehtuurikilpailun asukaskysely, jota levitettiin alueen koulujen oppilaskunnille sekä alueellisille osallisuusryhmille, jotta vastauksia saataisiin myös lapsilta ja nuorilta.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen kehittämistyö tukee lasten osallisuutta julkisen tilan suunnittelussa. Henkilöstön tietoisuus lapsen oikeuksista on lisääntynyt, mikä luo hyvää pohjaa tulevalle kehittämistyölle.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki, yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

Lasten ja nuorten osallisuus yleiskaavaprosessissa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten maankäytössä ja kaavoituksessa voidaan lisätä lasten ja nuorten osallisuutta? Miten kerätä tietoa siitä, miten lapset ja nuoret kokevat kaupungin ja hyödyntävät julkisia tiloja ja luontoalueita?

Hyvän käytännön kuvaus

1) Tutkimus lasten liikkumisesta ja tärkeiksi koetuista paikoista kaupungissa

Kaavoittajien tavoitteena Lahden yleiskaavaprosessissa oli kerätä väestötason tietoa siitä, millainen on lapsiystävällinen kaupunki. Yleiskaavaprosessissa päätettiin toteuttaa tutkimus, jossa selvitettiin lahtelaisten lasten liikkumista kaupungissa ja tarkasteltiin heidän merkityksellisiksi kokemiaan paikkoja. Tutkimus oli samalla Aino Leskisen yhdyskunta- ja kaupunkisuunnittelun diplomityö Aalto-yliopistoon (<https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/20234>).

Tutkimuksessa lapsille toteutettiin karttakysely, jossa 10-12-vuotiaat lahtelaiset lapset kertoivat merkityksellisiksi kokemistaan paikoista ja liikkumisestaan kaupungissa. Kysely toteutettiin neljällä koululla ja siihen vastasi 15 prosenttia koko ikäluokan lapsista Lahdessa. Kyselyn kattavuus oli hyvä. Kaupungilla on tarkoitus jatkaa kyselyn tekemistä myös muissa kouluissa.

2) Päiväkotien ja koulujen lähiluontokartoitus

Lahden yleiskaavaprosessiin liittyi myös kaikissa kaupungin päiväkodeissa ja kouluissa toteutettu lähiluontokartoitus. Kartoituksessa selvitettiin, mitä lähiluontoalueita koulut ja päiväkodit käyttävät, ja mitä reittejä lapset ja kasvattajat kulkevat päivien aikana. Lisäksi pyrittiin tutkimaan, mitkä luonnonympäristön piirteet ovat lasten kannalta merkittäviä. Kartoitukseen vastasivat kasvattajat. He kertoivat toiminnasta koulu- ja päiväkotipäivien aikana eli kartoituksessa ei selvitetty esimerkiksi lasten koulumatkojen reittejä. Lähiluontokartoituksessa kerätty aineisto on kattava.

3) Kerätyn tiedon tallentaminen kaupungin paikkatietojärjestelmään

Yleiskaavaprosessiin liittyvissä selvityksissä kerätty tiedot on tallennettu Lahden kaupungin

hyödyntämään paikkatietojärjestelmään. Järjestelmä on käytössä kaupunginlaajuisesti. Tiedon tallentamisella on pyritty siihen, että kerätty tieto olisi kaupungin työntekijöiden saatavilla jatkossakin ja otettaisiin alueiden ja palveluiden suunnittelussa huomioon. Paikkatietojärjestelmä on karttapohjainen työkalu, jossa kartoitukseen liittyvät aineistot ovat nähtävillä. Järjestelmään voi liittää ympäristön piirteisiin liittyviä selityksiä esimerkiksi siitä, kuinka vilkkaasti kaupungin asukkaat hyödyntävät jotain paikkaa kaupunkiympäristössä tai kuinka monta käyttäjää tietyllä toiminnolla on.

Lapsiin ja nuoriin liittyvällä tiedolla on ollut vaikutusta esimerkiksi asemakaavoituksessa ja metsänhoidossa. Esimerkiksi vuonna 2016 laadittiin uutta asemakaavaa, jossa jo rakennetulle kerrostaloalueelle suunniteltiin uusia kerrostaloja. Paikkatietojärjestelmästä selvisi, että lapset kulkevat kerrostaloalueen halki lähiluontoalueelle kulkuväylää pitkin. Reitti otettiin suunnittelussa huomioon ja merkittiin yleiseksi kulkuväyläksi, jotta lapset voisivat varmasti jatkossakin ongelmitta kulkea alueen halki. Myös metsänhoidossa voidaan paikkatiedon avulla välttyä ikäviltä yllätyksiltä, joissa lasten merkityksellisiksi kokemia paikkoja ei oteta työssä huomioon.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Lahden maankäytössä ja kaavoituksessa tehty kehittämistyö on lisännyt lasten ja nuorten osallisuutta kaupungin suunnittelussa. Lasten ja nuorten kokemuksia kaupunkiympäristön käytöstä ja toiveita sen kehittämisestä on kartoitettu ja myös otettu suunnittelussa huomioon. Mukana kehittämistyössä on ollut kaupungin maankäytön ja kaavoituksen vuorovaikutussuunnittelija. Hänen tehtävänsä on ollut pohtia erityisesti sitä, millä tavalla tietoa saadaan parhaiten kerättyä ja hyödynnettyä.

Kerätyn tiedon tallentaminen kaupungin paikkatietojärjestelmään antaa mahdollisuuden hyödyntää tietoa kaupungin palvelujen suunnittelussa jatkossakin, ja se tukee tiedon sitomista osaksi kaupungin suunnittelutyön rakenteita. Lapsiin ja nuoriin liittyvää tietoa ei kannata kerätä vain ”keräämisen vuoksi”, vaan on mietittävä, miten tietoa tullaan käytännössä hyödyntämään.

Hankkeen toteuttaja

Lahden kaupunki, maankäyttö ja kaavoitus

Lasten auditoinnit maankäytössä ja kaavoituksessa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lahdessa haluttiin kehittää kaupunkikeskustaa lapsiystävällisempään suuntaan. Maankäytössä ja kaavoituksessa on jo aiemmin järjestetty kaupunkilaisten näkemyksiä ja kokemuksia kartoittavia auditointeja aikuisille, mutta lasten näkemysten selvittämiseen kaivattiin vastaavia keinoja.

Hyvän käytännön kuvaus

Lahdessa on kaavoituksessa kehitteillä lasten auditointimalli. Kaavoituksella on tavoitteena uudistaa kaupungin katuja. Esimerkiksi hiljattain uudistetulla Aleksanterinkadulla toteutettiin auditointi kiertokävelynä 2.-luokkalaisten kanssa. Auditoinnin tarkoituksena oli koota lasten tunnelmia ja mielipiteitä katutilasta ja käyttää tätä tietoa hyödyksi katujen uudistamisessa. Aleksanterinkadun auditointi tehtiin vasta muutoksen jälkeen, mutta jatkossa vastaava auditointi on tarkoitus tehdä sekä ennen muutosta että sen jälkeen, jotta lapsilta saadaan tietoa siitä, miten he ovat muutoksen kokeneet.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Lasten auditoinnit tukevat lasten osallisuutta julkisen tilan suunnittelussa.

Hankkeen toteuttaja

Lahden kaupunki, maankäyttö ja kaavoitus

Lasten ja nuorten "blankona" kuuleminen

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen tarvitaan monipuolisia menetelmiä, jotka tuovat paremmin esiin lasten ja nuorten omat ideat ja näkemykset.

Hyvän käytännön kuvaus

Lappeenrannan kaavoitusosastolla lasten ja nuorten kanssa keskustellaan jo ennen valmistelutyön aloittamista. Kuulemiseen liittyy myös epävirallisempia tapaamisia ja ideointikeskusteluja. Esimerkiksi yhden asuinalueen lähikentän kehittämissuunnitelmaa laadittaessa kaavoitusosasto haastatteli lapsia ja nuoria "blankona".

Päätös siitä, että alueen pelikenttää parannetaan, oli tehty. Ennen varsinaista kaavamuutosta ja kentän toiminnallista suunnittelua, kaavoittajat jalkautuivat pallokentän laidalle jututtamaan lapsia, nuoria ja alueen muita asukkaita "blankona" siitä, mitä odotuksia heillä on toteuttamiselle, jotta kentästä tulisi hyvä lähiliikunta- ja -leikkipaikka. Saadut ajatukset olivat osa suunnittelua, päätöksentekoa ja ohjasivat toteutusta.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Monipuoliset lasten ja nuorten osallisuuden ja kuulemisen menetelmät vahvistavat lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia kunnan päätöksentekoon.

Hankkeen toteuttaja

Lappeenrannan kaupunki, kaupungin kaikki toimialat

Lapset kuvaavat kulkureittejään

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten voidaan lisätä turvallisuutta lasten koulumatkoilla? Turkulaiset Pansion alueella asuvat koululaiset ovat kertoneet, että he kokevat koulumatkansa turvattomaksi.

Hyvän käytännön kuvaus

Turussa lapset kuvaavat omia kulkureittejään GoPro-kameroilla. Näin pyritään selvittämään, mitkä tekijät aiheuttavat lapsissa turvattomuuden tunnetta. Kuvauksen avulla kerätään tietoa siitä, millaisten alueiden läpi lapset liikkuvat koulumatkoillaan ja millaisia tilanteita he matkoillaan kohtaavat. Kuvaamisella saadaan tietoa mm. siitä, puuttuuko koulumatkalta valaistusta, ovatko reitit lapsille hankalia ja keitä lapset matkoillaan kohtaavat. Kerätyn tiedon avulla pystytään tarttumaan turvattomuutta aiheuttaviin tekijöihin. Käynnissä oleva hanke toteutetaan poikkihallinnollisena yhteistyönä.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kehittämistyöllä pyritään edistämään lasten turvallista liikkumista arjessa. Hankkeessa lapset ovat vahvasti osallisena ja siinä hyödynnetään heidän kokemustietoaan omasta arjestaan. Hankkeen poikkihallinnollinen toteutus tukee myös Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön tavoitteita.

Hankkeen toteuttaja

Turun kaupunki, sivistystoimiala ja kaupunkisuunnittelutoimiala

Lahden paras ja kauhein paikka -kysely nuorille

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lahden maankäytössä ja kaavoituksessa on haluttu lisätä lasten ja nuorten osallisuutta ja kerätä tietoa siitä, miten lapset ja nuoret kokevat kaupungin.

Hyvän käytännön kuvaus

Nuorten kokemuksia kaupungista kartoitettiin vuonna 2014 Taitaja -messujen yhteydessä karttakyselyn avulla. Kyselyssä 14-vuotiailta nuorilta kysyttiin, mikä on paras ja mikä kauhein paikka Lahdessa. Kyselyssä piti esittää myös perusteluja valinnoille. Kysely toteutettiin Maptionnaire-karttakyselytyökalulla ja nuoret vastasivat kyselyyn tabletilla.

“ Kirkkopuisto on sekä paras että kauhein. Kaunis puisto, jossa oleilee pelottavaa jengiä. ”

- PARHAIMMAT PAIKAT MERKITY SINISELLÄ
- KAUHEIMMAT PAIKAT MERKITY PUNAISELLA

Kuvan lähde: Lahden kaupunki

Suora kysymyksenasettelu houkutteli hyvin nuoria; kyselyyn saatiin noin 400 nuoren vastaus. Monet nimesivät oman kodin kaupungin parhaaksi paikaksi.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Karttakyselyllä lapsia ja nuoria haluttiin herätellä pohtimaan suhdettaan omaan asuinympäristöönsä. Lisäksi kaavoittajat saivat kyselyn avulla tietoa siitä, miten nuoret kokevat kaupungin. Karttakyselyn kaltaisten kyselyjen tekeminen tukee lasten ja nuorten osallisuutta julkisen tilan suunnittelussa, erityisesti jos kyselyjen tuloksia hyödynnetään jatkossakin kaavoituksessa.

Hankkeen toteuttaja

Lahden kaupunki, maankäyttö ja kaavoitus

Unelmien leikkipaikka

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lahden maankäytön suunnittelijat halusivat ymmärtää paremmin, miten lapset kokevat kaupungin erilaisia tiloja. Selvityksien ja tutkimusten lisäksi ymmärrystä haluttiin syventää haastattelemalla lapsia ja ottamalla heidät mukaan toiminnallisiin työpajoihin. Lapsilta haluttiin erityisesti tietää, mitä lasten mielestä hyvään leikkipaikkaan kuuluu.

Hyvän käytännön kuvaus

Vuonna 2014 lapsille suunnattuja työpajoja järjestettiin Lahdessa kaksi. Ensimmäinen työpajoista oli päiväleirillä, johon osallistui noin 7-10-vuotiaita lapsia eri puolilta Lahtea. Lapsilta kysyttiin, millainen heidän unelmien leikkipaikkansa on ja millaisessa leikkipaikassa he viihtyisivät. Lähes 40 lasta piirsi omat ideansa ja ajatuksensa katuliiduilla. Lisäksi tarkemmin haastateltiin kymmentä lasta.

Osallistuminen suunniteltiin lasten ikätason mukaisesti. Havainnot kirjattiin heti kentällä ja piirustukset valokuvattiin. Haastattelut kestivät noin 15 minuuttia. Lapsia haasteltiin yksin tai pareittain. Päiväleirin henkilökunta oli innostunut yhteistyöstä ja auttoi toteuttamisessa. Henkilökunta loi turvallisen ilmapiirin lasten osallistumiselle.

Toinen työpaja järjestettiin osana lasten ja perheiden tapahtumapäivää syksyllä 2014. Lähestymistapa oli muuten sama, mutta silloin osallistujina oli eri-ikäisiä lapsia, jotka askartelivat unelmien leikkipaikkansa kierrätysmateriaaleista. Tämän työpajan havainnot tukivat ensimmäisessä työpajassa tehtyjä havaintoja.

Lasten piirustuksista ja askarteluista huomattiin, että niissä oli enemmän rakennettuja elementtejä ja niitä hallitsi huvipuistomaisuus. Lapset toivoivat erityisesti, että ympäristössä olisi paikkoja seikkailulle ja esimerkiksi kiipeilemiselle. Lisäksi he arvostivat turvallisuutta. Kiinnostavaa oli, että haastatteluissa lapset toivat spontaanisti esiin, että hyvässä leikkipaikassa on sekä rakennettuja elementtejä (liukumäet, kiipeilytelineet) että luonnontarjoustia (kiipeilypuut, piilopaikat, lumi, hiekka, vesi).

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvä käytäntö tukee lasten ja nuorten osallisuutta julkisen tilan suunnittelussa. Kerätty tieto auttoi Lahdessa ymmärtämään paremmin lasten näkökulmaa kaupunkiympäristöön. Lisäksi kokemuksellinen tieto täydensi muuta selvitystietoa. Kerättyä tietoa käytettiin Lahden yleiskaavatyössä 2013–2016, jolloin lapsiystävällisyys oli yleiskaavatyön yksi teemoista.

Hankkeen toteuttaja

Lahden kaupunki, maankäyttö ja kaavoitus

Arkkitehtuurikasvatushanke ja vuorovaikutusmalli

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Arkkitehtuurikasvatuksen kehittäminen ja tukeminen on yksi keskeinen toimenpide Suomen arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa. Myös maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteena on turvata jokaisen osallistumismahdollisuus. Arkkitehtuurikasvatuksella luodaan edellytyksiä tälle osallistumiselle jakamalla lapsille ja nuorille tietoa, mahdollistamalla keskinäistä kokemusten vaihtoa, luomalla heille elämyksiä ja kehittämällä vaikuttamisen taitoja.

Hyvän käytännön kuvaus

Kirkkonummella on laadittu kunnan arkkitehtuuripoliittinen ohjelma, joka on tarkoitus hyväksyä kunnanvaltuustossa vuoden 2017 aikana. Ohjelmatyöhön sisällytettiin nuorille suunnattu arkkitehtuurikasvatushanke ”Kirkkonummi eilen-tänään-huomenna”. Hanke suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä Arkkitehtuurin tiedotuskeskuksen kanssa ja sen tuottamiseen haettiin tukea Uudenmaan liiton maakunnan kehittämisrahastosta. Hankkeen oppisisältö dokumentoidaan ja tuotteistetaan niin, että sitä on mahdollista toteuttaa muissakin kunnissa joko osana niiden arkkitehtuuripoliittista työtä tai osana normaalia opetustyötä ja maankäytön suunnittelua. Hankkeessa kehitettyä vuorovaikutteista toimintamallia voidaan näin hyödyntää laajemminkin.

Arkkitehtuurikasvatushanke toteutettiin lukuvuoden 2013-2014 aikana Kirkkoharjun koulun kanssa. Hankkeen oppisisältö koostui viidestä oppiainekohtaisesta osiosta, joissa tarkasteltiin valittua suunnittelualuetta – Kirkkonummen kuntakeskuksen keskustaa – historian, nykyhetken ja tulevaisuuden aikaperspektiivistä. Hankkeen toteuttamisessa hyödynnettiin Arkkitehtuurikeskus ry:n työntekijöiden lisäksi kunnan asiantuntijoita ja luottamushenkilöitä. Hankkeesta käytiin keskustelemassa koulun opettajienkokouksessa. Opettajien kanssa pohdittiin, miten arkkitehtuurikasvatushanketta voisi koululla toteuttaa kunkin oppiaineen näkökulmasta. Arkkitehtuuria tarkasteltiin eri tavoin maantiedon, historian, yhteiskuntaopin, kuvaamataidon sekä äidinkielen tunneilla.

Arkkitehdit kävivät myös itse pitämässä koululla oppitunteja ja veivät lisäksi oppilaita kävelykierrokselle havainnoimaan suunnittelualuetta. Nuoret saivat itse määritellä tarkemmat

suunnittelukohteet suunnittelualueelta. Kohteiksi muodostuivat muun muassa moporeit-
tien sekä nuorten oleskelupaikan suunnittelu. Tavoitteena oli opettaa nuoria havainnoimaan,
tiedostamaan, arvottamaan ja arvostamaan rakennettua ympäristöä. Lisäksi hankkeella halut-
tiin juurruttaa nuoria omaan kotikuntaansa sekä kasvattaa heitä toimimaan aktiivisesti sen
kehittämiseksi. Kirkkonummelle on muuttanut paljon uusia lapsiperheitä, joille alue on uusi ja
joilla ei ole siellä sukujuuria.

Hankkeen tuloksia hyödynnettiin arkkitehtuuripoliittisen ohjelman laatimisessa ja koko proses-
sista kootaan julkaisu, joka liitetään osaksi ohjelmaa. Tuloksista järjestettiin myös seminaari
kunnan luottamushenkilöille ja yhdistyksille sekä kaikille avoin näyttely kunnantalon aulassa ja
pääkirjastossa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hanke tukee lasten osallisuutta julkisen tilan suunnittelussa sekä lisäksi lasten kokonaisvaltaista
kasvua ja kehitystä. Maankäytön suunnittelun vuorovaikutteista työtapaa on hyvä jatkaa myös
varsinaisen arkkitehtuurikasvatushankkeen loputtua.

Hankkeen toteuttaja

Kirkkonummen kunta, kaavoitus- ja liikennejärjestelmäpalvelut

EDUSTUKSELLINEN OSALLISUUS

Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen osallisuusryhmien kautta

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Oulussa lasten ja nuorten osallisuutta tuetaan osallisuusryhmien kautta. Tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia kotikaupunkiinsa liittyvissä asioissa sekä tutustuttaa heitä vaikuttamiseen ja päätöksentekoon liittyviin asioihin.

Hyvän käytännön kuvaus

Oulussa toimii 14 lasten ja nuorten alueellista osallisuusryhmää. Alueellisissa osallisuusryhmissä lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa tärkeiksi näkemiinsä asioihin, kuten koulujen ja kaupunginosien viihtyvytyteen. Ryhmät tekevät aloitteita, järjestävät tapahtumia ja niiltä on pyydetty lausuntoja erilaisissa asioissa.

Osallisuusryhmässä on edustus kaikista alueen kouluista sekä nuorisotilalta. Osallisuusryhmät toimivat perusopetuksen ja nuorisopalveluiden yhteistyönä, mutta ryhmien käytännön toiminnasta ja ohjauksesta vastaa alueen nuorisotilalta osallisuusohjaaja (= nuorisotyöntekijä) sekä nuorisopalveluiden osallisuusvalmentaja.

Edustajat osallisuusryhmiin valitaan aina kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Enimmäkseen ryhmissä on mukana peruskouluikäisiä lapsia ja nuoria, mutta mukana on myös jonkin verran lukioikäisiä. Osallisuusryhmät kokoontuvat 5-6 viikon välein. Ryhmien muotoilemat aloitteet viedään eteenpäin www.aloiteoululle.fi -palvelun tai nuorisopalvelujen osallisuusvalmentajan kautta. Valmentaja voi miettiä, mille taholle aloite välitetään, mutta periaatteena on, että lapset ja nuoret vievät aloitetta itse eteenpäin mahdollisemman pitkälle. Osallisuusryhmät ovat tehneet mm. aloitteen yliopiston eläinmuseon säilyttämisestä ja koulun ateriakokojen nostamisesta yläkouluikäisillä. Adresseja on tehty esimerkiksi skeittirampista.

Osallisuusryhmät ovat lisäksi mukana vuosittain järjestettävässä **lasten ja nuorten kaupunkikokouksessa**, jossa lapset ja nuoret kokoontuvat yhdessä päättämään kouluil-la, oppilaskunnan hallituksissa ja osallisuusryhmissä tehdyistä kehittämis ehdotuksista. Kaupunkikokouksessa on osallisuusryhmien lisäksi edustus myös koululuokista.

Lisäksi alueelliset osallisuusryhmät ovat mukana **Nuorten Vaikuttajapäivillä**, joissa käsitellään työpajoissa kaupunkikokouksessa eteenpäin äänestettyjä lausuntoehdotuksia yhdessä nuorten, asiantuntijoiden ja päättäjien kanssa. Vaikuttajapäivillä on käsitelty muun muassa pyöräteiden kuntoon ja joukkoliikenteeseen liittyviä asioita. Osallisuusryhmät ovat käynnistäneet yhteistyötä myös yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen kanssa alueellisissa kaavotuskysymyksissä.

Osallisuusryhmille suunnitellaan koulutusta Lapsiystävällinen kunta -mallista. Tarkoituksena on, että myös osallisuusryhmät saavat valita mallin rakennuspalikoista omat kehittämiskohteensa.

Osallisuusryhmien lisäksi Oulussa toimii 15-19-vuotiaille suunnattu **Oulun Nuorten Edustajisto (ONE)**. ONE on kaupunginlaajuisesti toimiva osallisuusryhmä, joka tekee aloitteita, antaa lausuntoja ja pyrkii vaikuttamaan erityisesti nuoriin liittyviin asioihin. ONE on valinnut omat rakennuspalikkansa Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyöhön. Edustajiston toimintaa koordinoi nuorisopalvelujen osallisuusvalmentaja. Lisäksi osallisuusvalmentajan vastuulla on yleinen osallisuustoiminnan kehittäminen.

Lisätietoja:

- <https://www.ouka.fi/oulu/nuoret/osallisuus-ja-vaikuttaminen>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Osallisuusryhmillä tuetaan lasten ja nuorten aktiivista osallisuutta. Osallisuusryhmien yhteyksiä virkamiehiin ja päätöksentekijöihin on hyvä pitää yllä ja kehittää edelleen, jotta ryhmillä on tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia.

Kehittämistyössä on hyvä pohtia, miten osallisuusryhmien kokoonpanoa saadaan entistä monipuolisemmaksi. Lisäksi on tärkeää selvittää, millä tavoin voidaan tavoittaa niitä lapsia ja nuoria, jotka harvemmin osallistuvat ohjattuun osallisuustoimintaan. Esimerkiksi ammattikoululaisten edustus ONE:ssa on jäänyt usein melko vähäiseksi.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki, nuorisopalvelut

Nuorten edustus kaupunginvaltuustossa ja lautakunnissa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Nuorten osallisuutta tuetaan kunnissa jo monin eri tavoin. Nuorten osallistumismahdollisuus voi kuitenkin olla sektoroitunutta niin, että nuoret käsittelevät vain nuoriin liittyviä asioita monissa ryhmissään ja aidot poliittiset vaikutusmahdollisuudet ovat rajattuja.

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa nuorten osallisuutta haluttiin kehittää yli sektorirajojen tuomalla nuoret jäseniksi luottamuselimiin, joissa nuoret voivat toimia yhdessä luottamushenkilöiden kanssa. Kaupunginvaltuustoon ja kolmeen tärkeimpään lautakuntaan (sivistys- ja hyvinvointi-, kaupunkirakenne- sekä sosiaali- ja terveyslautakunta) on 1.6.2017 tapahtuneen organisaatio- muutoksen jälkeen asetettu kaksi nuorten edustajaa. Edustajat ovat Hämeenlinnan nuorisovaltuuston jäseniä, jotka on valittu nuorisovaltuuston järjestäytymiskokouksessa. Nuorilla on kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus.

Lautakunnan esittelijät perehdyttävät nuoret kokouskäytäntöihin. Nuoret valmistautuvat kokouksiin huolellisesti; he lukevat esityslistat tarkasti, tekevät lisäselvityksiä tarpeen mukaan ja kyselevät muilta nuorilta mielipiteitä päätöksenteon kohteena olevista asioista. Kokouksissa nuoret kertovat mielipiteensä perustellusti. Aikuiset jäsenet kunnioittavat nuorten näkemyksiä ja ottavat niitä huomioon päätöksenteossa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Nuorten edustus lautakunnissa ja kaupunginvaltuustossa tukee nuorten laajempaa poliittista osallisuutta ja antaa heille aitoja vaikutusmahdollisuuksia. Tärkeää on, että nuoret pääsevät vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin koko kaupungin organisaatorakenteessa niin valmistelu- ja päätöksentekovaiheessa kuin toteutuksessa ja arvioinnissa. Käytännöllä lisätään nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta sekä tuetaan lapsiystävällisen toimintakulttuurin muutosta. Toimintamallin myötä myös aikuiset luottamushenkilöt tottuvat nuorten kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki

Lasten parlamentti ja nuorisovaltuusto

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen tarvitaan pysyviä rakenteita ja monipuolisia työmalleja, joiden kautta lapset ja nuoret voivat tuoda yhä paremmin esiin omia näkemyksiään.

Hyvän käytännön kuvaus

Lappeenrannan Lasten Parlamentti

Lasten Parlamentti toimii ja vaikuttaa monin eri tavoin.

- Parlamentti tapaa kunnan päättäjiä. Parlamentin vuosikokouksessa on paikalla kaupunginjohtaja ja paikallista mediaa, jolloin Parlamentin edustajien ajatukset ja näkemykset välittyvät kaupunginjohtajan toimesta eri toimialoille ja kaupunkilaisille.
- Parlamentti on vaikuttanut esimerkiksi koulujen ruokalistaan. Ruokapalvelupäällikkö oli kutsuttu kuulemaan Parlamentin ajatuksia ja ideoita, ja tapaamisen ansioista listaan saatiin muutoksia.
- Parlamentin edustajat ovat koonneet omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan videoille, joita voi näyttää lapsille ja aikuisille esimerkkinä siitä, mitä kaikkea Lasten Parlamentti oikeastaan pitää sisällään.
- Lisätietoa: <http://www.lappeenranta.fi/fi/Palvelut/Nuorten-palvelut/Lasten-Parlamentti>

Lappeenrannan nuorisovaltuusto

- Nuorisovaltuustolla on oma budjetti, jota he voivat hyödyntää haluamallaan tavalla. Valtuusto on tuottanut esim. erilaista materiaalia, joka auttaa nuoria löytämään valtuuston ja jota jaetaan erilaisissa tapahtumissa.
- Nuorisovaltuustolla on oma blogi, jossa nuoret kertovat omista asioistaan. Sen yhtenä lähtökohtana oli kannustaa nuoria kirjallisuusharrastuksen pariin lukemaan enemmän kirjoja.
- Nuorisovaltuusto tekee aktiivisesti työtä oppilaskuntien kanssa. Oppilaskunnilta tullut palaute auttaa tuomaan esiin koululaisten kuulumisia.
- Nuorisovaltuusto teki kyselyn julkisesta liikenteestä alueen suurimmassa päiht-eettömässä nuorisotapahtumassa Kaamospuhalluksessa. Sen perusteella tehtiin kannanotto/lausunto, joka laitettiin eteenpäin työryhmälle.

- Nuorisovaltuusto järjesti turvallisuuskampanjan, jossa nuoret saivat suunnitella heijastimia. Idea lähti lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmän kanssa käydyistä keskusteluista
- Nuorisovaltuusto järjesti yhdessä yläkoulujen, lukioiden ja Sampon oppilaskuntien hallitusten kanssa nuorten ja päättäjien yhteisen Vaikuttamispäivä-tapahtuman. Nuoret olivat valmistelleet tilaisuuteen lappeenrantalaisia nuoria kiinnostavia keskustelunaiheita. Paikalla oli asioista vastaavia virkamiehiä ja luottamushenkilöitä kuulemassa ja keskustelemassa aiheesta.
- Nuorisovaltuusto on järjestänyt Kesäri-tapahtumia Monarin nuorisotilalla ja sen lähialueella. Tapahtumassa on ollut paikalla mm. erilaisia esiintyjiä, yhdistyksiä, toimintapisteitä ja monenlaista muuta toimintaa. Tapahtuma lähti liikkeelle valtuuston omista toiveista ja tarpeista.
- Lisätietoa: <http://www.lappeenranta.fi/fi/Palvelut/Paatoksenteko-ja-talous/Nuorisovaltuusto>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Monipuoliset lasten ja nuorten osallisuuden ja kuulemisen mallit vahvistavat lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia kunnan päätöksentekoon.

Hankkeen toteuttaja

Lappeenrannan kaupunki, kaupungin kaikki toimialat

Nuorisovaltuustotoiminnan kehittäminen

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Nuorisovaltuusto mahdollistaa vain hyvin harvalle nuorelle osallistumismahdollisuuksia. Varajäsenyys ei ole näyttäytynyt nuorille motivoivana, eikä ole tarjonnut riittäviä osallistumisen tapoja.

Hyvän käytännön kuvaus

Rovaniemellä uudistettiin nuorisovaltuuston toimintasääntöä. Erityisesti varajäseniä on nyt pyritty ottamaan paremmin mukaan. Ennen valtuustossa on ollut 35 jäsentä ja jokaisella heistä on ollut omat varajäsenet. Nykyään valtuustossa on sen sijaan yleisvarajäseniä. Tämän muutoksen koetaan vaikuttaneen erityisesti varajäseniin myönteisesti, sillä se pitää useamman varajäsenen tiiviimmin mukana säännöllisessä toiminnassa. He pääsevät myös paremmin osallistumaan erilaisiin tapahtumiin. Aiemmin varajäsenet jäivät usein hieman ulkopuolisiksi valtuuston toiminnasta. Valtuutetuille haetaan aktiivisesti edustuspaikkoja. Näin nuoret pääsevät kokouksiin ja tapahtumiin edustamaan.

Valtuuston vaihtuessa pidetään koulutusviikonloppu, jonka tavoitteena on nuorten ryhmäytymisen ja osallisuus toimintaan. Tapaamisessa annetaan myös lisätietoa nuorisovaltuuston työstä. Käynnissä oleva Nuva näkyväksi! -hanke pyrkii nostamaan nuorisovaltuuston profiilia nuorten keskuudessa, sillä kaupungissa on havaittu, että kaikki nuoret eivät tunne valtuustoa kovin hyvin.

Nuorisovaltuusto on ottanut käyttöönsä myös www.kokeilunpaikka.fi -portaalin, jossa valtuustossa syntyneitä ideoita voidaan kokeilla ja viedä kehittämistyötä eteenpäin.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Nuorisovaltuuston kaltainen edustuksellinen rakenne on vain yksi, mutta keskeinen osallisuuden väylä nuorille. Nuorisovaltuuston työmuotojen kehittäminen aiempaa kattavammaksi, vaikuttavammaksi ja osallistavammaksi tukee nuorten aktiivista osallisuutta.

Hankkeen toteuttaja

Rovaniemen kaupunki, vapaa-ajan palvelut ja strateginen hallinto

Valtuustokummit nuorisovaltuustolle

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Hämeenlinnassa on haluttu vahvistaa nuorten yhteyksiä kaupungin luottamushenkilöihin, jotta nuorten olisi helpompi lähestyä päättäjiä ja kertoa heille nuorille tärkeistä asioista tuttavallisemmissa tapaamisissa. Näin myös aikuisten on helpompi ottaa yhteyttä tuttuihin nuoriin ja kysyä heidän mielipidettään ajankohtaisista asioista.

Hyvän käytännön kuvaus

Nuorisovaltuuston alueryhmille on nimetty kaupunginvaltuustosta omat valtuustokummit, jotka on kutsuttu säännöllisin väliajoin ryhmien kokouksiin. Valtuustokummien tehtävänä on ollut toimia linkkinä eri alueiden nuorten ja päättäjien välillä, jotta ymmärrystä nuorten elämästä lisääntyisi. Kummien tehtävänä on lisäksi ollut viedä nuorten näkemyksiä päätöksentekoon. Tapaamiset ovat olleet toiminnallisia, kuten keilausta, ruuanlaittoa ja makkaranpaistoa nuotiolla. Vuorovaikutus tapaamisissa on ollut rentoa ja luontevaa. Yhteydenpitoa on jatkettu nuorten ja päättäjien välillä vaihtelevasti. (Käytäntö on ollut voimassa edellisellä valtuustokaudella. Sen jatkumisesta ei ole vielä tehty päätöstä.)

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Käytäntö tukee nuorten osallisuutta ja vahvistaa nuorten siteitä kaupungin aikuisiin päätöksentekijöihin.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki, nuorisopalvelut

Nuorten iltakoulut kaupunginvaltuustolle

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten voidaan vahvistaa nuorten yhteyksiä kuntapäättäjiin? Miten voidaan parantaa nuorten tärkeiksi kokemien asioiden esiintuomista poliittisessa päätöksenteossa?

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa nuoret pitävät kaupunginvaltuustolle kerran vuodessa iltakoulun, jossa käsitellään nuorten elämään liittyviä asioita. Nuoret ja virkamiehet valmistelevat ja toteuttavat iltakoulun yhteistyössä. Iltakoulun tarkoituksena on tuoda esille nuorten näkemyksiä ja kokemuksia arjestaan sekä keskustella aiheista yhdessä. Iltakoulun alustajiksi on pyydetty myös asiantuntijoita, kuten MLL:n lapsivaikutusten arvioinnin asiantuntija. Päättäjät ovat osallistuneet iltakouluihin aktiivisesti ja ottaneet nuorten esittelemät asiat hyvin vastaan. Lasten ja nuorten oikeus osallisuuteen on tunnistettu yhä paremmin ja sen mahdollistamiseksi halutaan tehdä edelleen työtä.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvällä käytännöllä tuetaan lasten ja nuorten poliittista osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä vahvistetaan yhteyksiä nuorten ja kaupungin luottamushenkilöiden välillä.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki, nuorisopalvelut, kaupunginvaltuusto

Nuorten raati kaupungin strategiatyössä

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten kunnan strategiatyössä voidaan kuulla nuorten näkemyksiä?

Hyvän käytännön kuvaus

Rovaniemen kaupungin strategiatyössä on hyödynnetty nuorten muodostamaa raatiä. Koulut saivat ilmoittaa oppilaskunnista osallistujia nuorisoraatiin. Osallistujia raatiin saatiin myös nuorisovaltuustosta. Nuoret saivat pohtia, mitä kehittämiskohteita he pitivät kaupungissa tärkeinä. Nuoret nostivat Lapsiystävällinen kunta -mallin yhdeksi tärkeäksi kehittämiskohteeksi. Raadin näkemyksiä otetaan huomioon kaupungin strategiatyössä. Raatimallia on tarkoitus hyödyntää ja kehittää myös jatkossa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Nuorten näkemyksiä kuunnellaan ja hyödynnetään strategiavalmistelussa ja päätöksenteossa yhä paremmin. Näin nuorten vaikuttamismahdollisuudet ja osallisuus lisääntyvät.

Hankkeen toteuttaja

Rovaniemen kaupunki, strateginen hallinto ja vapaa-ajan palvelut

“Vaikuta - älä valita” -päivä ja nuorten huippukokous

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Vaikuttamisessa on tärkeää saada aikaan aitoa vuoropuhelua nuorten ja päättäjien välille. Tärkeää on myös tehdä näkyväksi prosessi, jolla nuorten aloitteet ja ideat menevät eteenpäin ja mahdolliseen toteutukseen. Lisäksi tarvitaan tapaamisia nuorten ja virkamiesten välillä.

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa järjestetään vuosittain perusopetuksen 8.-luokkalaisille ja toisen asteen opiskelijoille “Vaikuta – älä valita” -päivä (V-päivä). V-päivän prosessi alkaa nuorisotyöntekijöiden pitämällä tunneilla, joilla keskustellaan mm. vaikuttamisen kanavista ja pohditaan millaisiin asioihin voi vaikuttaa sekä kuka asioista päättää. Tunnin aikana oppilailta kerätään aloitteita ja ideoita kaupungin palvelujen kehittämisestä. Valmistelutuntien jälkeen oppilaiden ideat kootaan ja ryhmitellään oppilaskunnan hallituksen kanssa. Tämän jälkeen ne kirjataan www.nuortenideat.fi -palveluun, jossa niitä voi kannattaa ja kommentoida.

Prosessin tärkeä vaihe on varsinainen V-päivä, jolloin virkamiehet ja luottamushenkilöt jalkautuvat kouluille. Oppilaat esittelevät aloitteet yhteisessä tilaisuudessa, jossa päättäjät vastaavat aloitteisiin ja niistä myös keskustellaan. V-päivän jälkeen jokaisen yläkoulun oppilaskunta ja toisen asteen opiskelijakunta valitsevat joko V-päivän aloitteista yhden tai valmistelevat uuden aloitteen, ns. yhden huippualoitteen, joka esitellään nuorten huippukokouksessa. Nuoret (kaksi edustajaa/koulu ja nuorisovaltuuston edustajat) päättävät minkälaisien aloitteiden toteuttamiseen valtuuston vuosittain myöntämä määräraha (30.000 €) käytetään. Määrärahoilla on mm. kunnostettu liikuntapaikkoja ja hankittu välineistöä niihin, pystytetty kiinteitä katutaideseiniä ja järjestetty ulkoilmaelokuvaesitys.

Kaupungin osallisuuskoordinaattori kokoaa kaikki oman kaupungin aloitteet www.nuortenideat.fi -palvelusta ja pyytää virkamiehiltä aihealueittain kirjalliset vastaukset aloitteisiin. Prosessin loppuvaiheessa seuraavana syksynä osallisuuskoordinaattori käy kertomassa jokaiselle 9.-luokalle, miten aloitteisiin on vastattu, miten aloitteet ovat edenneet ja miten huippukokouksen päätökset on toteutettu.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvä käytäntö edistää nuorten osallisuutta. V-päivässä kaikki luokka-asteen luokat ovat valmistelemassa aloitteita. Aloitteiden valmistelu on laaja-alaista ja siihen osallistuvat melkein kaikki ikäluokan nuoret. Nuoret saavat myös koko ajan tietoa ja palautetta siitä, miten asiat etenevät ja mitä aloitteisiin on vastattu. Huippukokouksen myötä nuoret saavat käyttää myös aitoa budjettivaltaa.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki, nuorisopalvelut, opetuspalvelut

Minipilotit nuorten omien ideoiden toteuttamisen tukena

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Hyvällä käytännöllä tuetaan nuorten omien ideoiden toteuttamista. Minipilotit syntyivät ”Uudistuva kylä kaupungissa” -hankkeessa vuonna 2011. Hankkeessa etsittiin uusia tapoja lasten ja nuorten palveluiden kehittämiseen käyttäjälähtöisesti ja perinteisiä sektorirajoja rohkeasti ylittäen. Tarkoituksena oli synnyttää uudenlaista toimintaa, jossa asukkaat ja alueen toimijat suunnittelevat ja tekevät asioita yhdessä.

Hyvän käytännön kuvaus

Minipilotti on uudenlaista toimintaa Hämeenlinnan alueella. Ideana on, että Hämeenlinnan asukkaat ja toimijat, kuten yhdistykset ja yritykset suunnittelevat ja toteuttavat uudenlaisia asioita yhdessä muiden kanssa. Toiminnan tavoitteena on saada aikaiseksi yhteistä hyvää. Vuonna 2016 tuettiin kotouttamiseen liittyviä minipilotteja, vuonna 2017 tuetaan nuorten ideoimia kokeiluja ja vuonna 2018 teemana on kuvataide ja kuvallinen ilmaisu.

Vuoden 2017 minipilotin tarkoituksena on nuorten aktivoiminen ja sitouttaminen tavoitteelliseen ja vastuulliseen toimintaan. Minipilotti voi olla esim. tapahtuma, jossa kunnostetaan paikkoja tai tilaisuus, jossa taiteillaan tai liikutaan yhdessä. Minipilottirahaa voi käyttää materiaaleihin, tarvikkeisiin ja palveluihin. Minipilottiraha voi olla esim. starttina uudenlaiseen, pitkäjänteisempään toimintaan. Avustusta ei myönnetä jälkikäteen anottuihin jo toteutuneisiin tapahtumiin, hankkeisiin tai kuluihin.

Minipilotteja voi yhdessä suunnitella ja hakea ryhmä, jossa on vähintään kolme toimijaa. Mukana voi olla myös yrityksiä, yhdistyksiä, oppilaitoksia, seurakuntia tai yksityishenkilöitä. Pilotin tulee olla kokeileva ja mielellään houkutella asukkaita mukaan toimimaan ja tekemään yhdessä. Minipilottiraha maksetaan aina pilotin hakemuksessa nimetyille vastuuhenkilölle yhteiseen käyttöön. Minipilotiksi hyväksytty toiminta saa 300-500 euron kerta-avustuksen Hämeenlinnan kaupungilta. Avustuksella voi maksaa esim. palkkion, tarjoiluja ja tarvikkeita. Pilottia voi hakea ympäri vuoden ja raportointi on pakollista. (Huom. Jos aiempi pilotti on raporttoimatta, uutta avustusta ei voi saada).

Lisätietoa:

- http://www.e-julkaisu.fi/hameenlinnan_kaupunki/uudistuva_kyla_kaupungissa_loppu-raportti/pdf/Kyla_kaupungissa_loppuraportti_small.pdf

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvä käytäntö edistää niin nuorten kuin muidenkin kaupungin asukkaiden osallisuutta ja aktiivista toimintaa yhteiskunnan jäsenenä.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki

Hallintokielen selkokieline sanakirja

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapset ja nuoret kokevat hallintokielen usein vaikeaselkoiseksi. Hallintokielen lyhenteet ja käsitteet eivät välttämättä aukea lapselle.

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa haluttiin tukea kielenkäytön lapsiystävällisyyttä avaamalla hallintotermejä lapsille ja nuorille. Kaupungissa julkaistiin vuonna 2015 hallintokielen selkokieline sanakirja, jonka tekivät lapset ja nuoret. Alakouluikäiset oppilaat ja kaksi 9. luokkaa Ahveniston ja Iittalan kouluista käänsivät hallintotermejä itselleen ymmärrettävämmälle kielelle.

Oppilaat tutustuivat Hämeenlinnan kaupungin visioon, arvoihin ja strategiaan sekä palvelusopimuksiin. Nuoret ottivat selville, mitä selkokieli tarkoittaa ja poimivat asiakirjoista outoja sanoja, jotka he käänsivät ymmärrettävämpään muotoon. Nuoret kirjoittivat myös tarinoita kaupungin palveluiden käyttämisestä. Tämän lisäksi 3.- ja 4.-luokkalaiset selittivät omin sanoin kaupungin arvoja, strategiaa ja visiota. Töiden pohjalta tehtiin myös lyhyt video muistuttamaan selkeämmän kielen käytöstä. Projektin taustavoimana toimi lasten ja nuorten lautakunta.

Lisätietoa:

- <http://www.osallisuusopas.fi/nuoret-tekivat-hallintokielen-sanakirjan>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hallintokielen termien avaaminen auttaa lapsia ja nuoria ymmärtämään, miten yhteiskunta ja kotikaupungin hallinto toimivat. Hyvällä käytännöllä tuetaan lasten ja nuorten osallisuutta ja kasvamista kansalaisiksi. On tärkeää, että lapset ja nuoret oppivat ymmärtämään hallintokieltä, mutta julkinen hallinto voi edistää lapsiystävällisyyttä myös selkokielistämällä itse omaa kielenkäyttöään.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki, nuorisopalvelut, opetuspalvelut

3. LAPSEN OIKEUDET TUNNETAAN

TIEDOTTAMINEN

Koko kaupunki mukana järjestämässä lapsiin ja nuoriin liittyviä tapahtumia

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Miten vahvistaa kaupungin yhteistyötä muihin kaupungissa toimiviin asiantuntijatahoihin, kuten järjestöihin, seurakuntiin ja korkeakouluihin lapsiin ja nuoriin liittyvissä kysymyksissä?

Hyvän käytännön kuvaus

Turussa on lähdetty vahvistamaan kaupungin yhteistyötä muiden asiantuntijatahojen kanssa yhteisten tempausten ja tapahtumien kautta. Turun kaupunki on esimerkiksi järjestänyt yhdessä yhteistyötahojen kanssa lapsen oikeuksien päivän tapahtumia, lapsivaikutusten arviointikoulutusta ja Lapsiystävällinen kunta -koulutuksia. Mukana yhteistyössä on ollut Turun yliopisto, Turun ammattikorkeakoulu, Turun seurakuntayhtymä sekä Itämeren kaupunkien liitto ja Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvällä käytännöllä tuetaan kaupungin ja alueen toimijoiden yhteistyötä. Toimivalla yhteistyöllä lapsiin ja nuoriin liittyvää kehittämistyötä saadaan edistettyä tehokkaammin sekä tietoa ja hyviä käytäntöjä levitettyä laajemmin.

Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyössä sujuva eri toimijoiden välinen yhteistyö edistää työn etenemistä poikkihallinnollisesti ja laajalla rintamalla. Tieto kulkee paremmin organisaatioiden sisällä ja eri toimijoiden välillä, ja tietoisuus lapsen oikeuksista lisääntyy tehokkaammin. Turussa on esimerkiksi havaittu, että yliopistolla tehdään lapsia ja nuoria koskevaa tutkimusta, joka hyödyttää myös kaupungin kehittämistyötä.

Hankkeen toteuttaja

Turun kaupunki yhdessä paikallisten ja alueellisten yhteistyötahojen kanssa.

Lapsen oikeuksien kortit

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsen oikeuksista tulee viestiä ja tiedottaa pienten lasten kehitystasoa vastaavalla tavalla ja niin, että lapset ovat itse aktiivisessa roolissa.

Hyvän käytännön kuvaus

Tammelan kunnassa tuotettiin Lapsen oikeuksien kortit oikeuksista tiedottamisen tueksi. Korttien avulla halutaan lisätä lasten tietoisuutta lapsen oikeuksista. Lapsiryhmiä pyydettiin piirtämään kuvia oikeuksista, jotta myös lukutaidottomat lapset voisivat hyödyntää kortteja ja kortteihin saataisiin esiin lasten oma näkemys oikeuksistaan. Kortteja voi hyödyntää myöhemmin esim. erilaisissa opetuksellisissa tilanteissa. Myös lasten vanhemmat saivat tietoa lapsen oikeuksista, kun lapset esittelivät heille itse piirtämiään kortteja.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kortit ovat yksi tapa tukea lapsen oikeuksista kertomista pienillekin lapsille. Käytäntö tukee ajatusta lapsista aktiivisina toimijoina.

Hankkeen toteuttaja

Tammelan kunta

Graafiset hahmot viestinnän tukena

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön alussa malli voi olla monille kuntalaisille entuudestaan tuntematon. Kehittämistyön yksi tärkeä osa-alue on kehittämistyöstä ja lapsen oikeuksista viestiminen sekä mallin tunnettuuden lisääminen.

Hyvän käytännön kuvaus

Oulussa kehitettiin graafiset hahmot tukemaan viestintää Lapsiystävällinen kunta -työstä. Hahmoja on käytetty viestinnässä mm. nettisivulla, Power Point -esityksissä, lehtijuttujen kuvituksena, julisteissa ja roll-upeissa. Tavoitteena on, että kuntalaiset oppisivat tunnistamaan hahmot ja tietäisivät heti hahmon nähdessään, mistä on kyse.

Kuvan lähde: Oulun kaupunki

Hahmoja on hyödynnetty myös julisteissa, joita on käytetty lapsille ja nuorille suunnatuissa tapahtumissa (Nuorten Vaikuttajapäivät, Lasten ja nuorten kaupunkikokous, X-ON-liikuntatapah-tuma). Nuorisopalveluiden työntekijät ovat kokeneet materiaalit hyödyllisiksi. He esimerkiksi keräsivät julisteiden avulla nuorten käsityksiä lapsen oikeuksista. Nuoret saivat kirjoittaa ajatuk-siaan julisteisiin ja olivat hyvin innostuneita asiasta.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -mallin ja kehittämistyön tunnettuutta viestinnälli-sin keinoin.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki, viestintä

KOULUTUKSET

Nuoret kouluttavat poliitikkoja lapsen oikeuksista

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Kunnan uusille luottamushenkilöille tulee järjestää koulutusta lapsen oikeuksista, jotta he osaavat huomioida lapsen oikeudet päätöksenteossa yhä paremmin.

Hyvän käytännön kuvaus

Rovaniemellä nuorisovaltuuston jäsenet kouluttavat kunnan luottamushenkilöitä lapsen oikeuksista ja Lapsiystävällinen kunta -mallista. Tavoite on, että kaikki uudet valtuutetut saavat koulutuksen lapsen oikeuksista. Koulutusten suunnittelussa on otettu huomioon poliitikkojen työvuoden vuosikello. Kouluttajina toimi nuorisovaltuuston 13–19-vuotiaita jäseniä. Lisäksi Rovaniemellä pidetään koulutuksia kaikille hallinnonaloille. Mahdollisesti myös lautakuntien jäsenet tullaan kouluttamaan.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kun luottamushenkilöt tuntevat lapsen oikeudet, he osaavat ottaa ne yhä paremmin päätöksenteossa huomioon. Kun nuoret kouluttavat luottamushenkilöitä, he toimivat omien oikeuksiensa asiantuntijoina.

Hankkeen toteuttaja

Rovaniemen kaupunki

Lapsen oikeuksien kouluttajakoulutukset kunnassa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsiystävällinen kunta -malliin on kehitetty kouluttajakoulutuksia, joiden avulla pyritään levittämään kuntiin tehokkaasti tietoa lapsen oikeuksista ja mallin kehittämistyöstä. Kouluttajakoulutuksia on toteutettu useammassa kunnassa.

Hyvän käytännön kuvaus

Kirkkonummella järjestettiin keväällä 2017 UNICEFin kouluttajakoulutus, jossa 13 kunnan työntekijää osallistuivat koulutukseen lapsen oikeuksista. Näiden työntekijöiden tehtävänä on kouluttaa edelleen muita kunnan työntekijöitä omilla toimialoillaan saman vuoden aikana. Myös kunnan uudet luottamushenkilöt on tarkoitus kouluttaa. Tällä tavalla kunnassa pyritään levittämään tehokkaasti kehittämistyötä tukevaa tietoa lapsen oikeuksista.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Kouluttajakoulutuksen saaneiden työntekijöiden pitämät koulutukset levittävät tehokkaasti tietoa lapsen oikeuksista ja tutustuttavat kunnan henkilöstön Lapsiystävällinen kunta -työhön. Joissain kunnissa on koulutettu myös muiden tahojen, kuten järjestöjen ja seurakuntien työntekijöitä.

Hankkeen toteuttaja

Kirkkonummen kunta

4. LAPSEN ETU JA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Lapsivaikutusten arvioinnin kehittäminen

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsiystävällinen kunta -mallin alkukartoitustyössä tuli esiin tarve kehittää kunnan lapsivaikutusten arviointia.

Hyvän käytännön kuvaus

Jyväskylässä lapsivaikutusten arviointia kehittämään perustettiin poikkihallinnollinen työryhmä. Lisäksi lapsivaikutusten arvioinnin kehittämistyötä tukee myös pienempi työryhmä, johon kuuluu Lapsiystävällinen kunta -työn koordinaattorin lisäksi edustajat varhaiskasvatuksesta, nuorisopalveluista ja viestinnästä.

Yhtenä osana kehittämistyötä Jyväskylässä toteutettiin laaja lapsivaikutusten arviointi aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuttomuudesta vähävaraisille lapsille. Arvioinnissa 1.–2.-luokkalaisille tehtiin kysely, jossa kysyttiin aamu- ja iltapäivätoiminnan merkityksestä. Toinen kysely tehtiin 1.–2.-luokkalaisten lasten vanhemmille. Siinä kysyttiin, osallistuuko perheen lapsi aamu- ja iltapäivätoimintaan ja miksi osallistuu tai miksi ei. Lisäksi arvioinnissa kartoitettiin aamu- ja iltapäivätoiminnan nykyistä tilaa, maksuja ja niiden kompensointia sekä hyödynnettiin aiempaa tutkimustietoa. Lopuksi muodostettiin päätösvaihtoehtoja: mitä tapahtuu, jos a) ei tehdä mitään, b) porrastetaan maksuja tai c) muodostetaan vain kaksi maksuluokkaa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Lapsivaikutusten arvioinnilla ja sen kehittämisellä mahdollistetaan lapsen edun arvioinnin parempaa toteutumista päätöksenteossa.

Hankkeen toteuttaja

Jyväskylän kaupunki

Pikaopas valmistelijalle lapsivaikutusten arviointiin

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Oulussa lapsivaikutusten arviointia lähdettiin kehittämään osana tietoperustaisuuden lisäämistä päätöksenteossa. Lapsivaikutusten arviointi auttaa tietoon perustuvien päätösten tekemisessä. Lisäksi vaikutusten arviointi voi auttaa ennakoimaan päätöksistä aiheutuvia vaikutuksia. Lapsivaikutusten arviointi edistää myös avointa hallintoa, jossa päätöksenteon perusteet ovat nähtävillä ja ymmärrettäviä.

Hyvän käytännön kuvaus

Oulussa on valmisteilla pikaopas valmistelijalle lapsivaikutusten arviointiin. Oppaan toivotaan tarjoavan kunnan virkamiehille mietittyjä ja helposti omaksuttavia keinoja, joita he voivat hyödyntää päätöksenteon valmistelussa. Toiveena on, että lapsivaikutusten arviointi yleistyisi ja siitä tulisi osa virkamiesten perustyötä. Päätöksentekijälle voidaan arvioinnissa koota tietoa valmisteilla olevasta asiasta lasten ja nuorten näkökulmasta, ja näin ennakoida myös päätösten mahdollisia vaikutuksia. Mikäli arviointia ei tehdä, on silloinkin hyvä mainita syy, jonka vuoksi arviointi päätetään jättää tekemättä. Lapsivaikutusten arvioinnista aiotaan jakaa tietoa myös koulutuksissa.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Käytäntö ohjaa huomioimaan päätöksenteossa lapsen edun sekä arvioimaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvia vaikutuksia.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki

Valmistelijan muistiinpanot päätöksentekijälle

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Lapsen oikeuksien huomioimista päätöksenteossa helpottaa, jos päätöksentekijällä on käytössä riittävästi tietoa päätettävästä asiasta. Tästä syystä Oulussa on haluttu kiinnittää huomiota päätösten valmisteluun ja päätöksentekijälle tarjottuun tietoon.

Hyvän käytännön kuvaus

Oulussa on lähdetty lisäämään tietoperustaisuutta päätöksenteossa kiinnittämällä huomiota muistiinpanoihin, joita päätöksenteon valmistelijat välittävät päätöksentekijöille. Valmistelija voi lisätä käsillä olevaan asiaan lapsia ja nuoria koskevia olennaisia huomioita. He voivat esimerkiksi huomauttaa, että päätös koskee jotain tiettyä lapsen oikeutta. Näin on toimittu esim. yhdyskunta- ja ympäristöpalveluissa, kun suunniteltiin uutta päiväkotia.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvällä käytännöllä tuetaan Lapsiystävällinen kunta -työn vaikuttavuutta ja lisätään päätöksenteon tieto- ja oikeusperustaisuutta.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki

5. PALVELUJEN LAPSILÄHTÖISYYDEN KEHITTÄMINEN

Lapsiperheiden palvelutarjotin -verkkoportaali

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Oulussa havaittiin, että asiakkaat eivät aina löydä helposti tarvitsemiaan lapsiperhepalveluja. Isossa kaupungissa on monenlaisia palveluntarjoajia sekä julkiselta ja yksityiseltä sektorilta että järjestökentältä. Mannerheimin lastensuojeluliiton työntekijä on aiempina vuosina koonnut toimintakalenteria Oulun lapsiperheiden palveluista. Kalenterissa on ollut mukana julkisten sektorin palvelujen ohella myös järjestöjen toimintaa, mikä on saanut paljon kiitosta. Nyt kaupungissa todettiin tarve kerätä tietoja yhteen vielä laajemmin, keskitetymin ja nykyaikaisemmalla teknisellä toteutuksella.

Hyvän käytännön kuvaus

Oulussa on kehitteillä verkkoportaali, johon kootaan keskitetysti ja laajasti lapsiperheiden palveluihin ja arkeen liittyvää tietoa. Tavoitteena on luoda sivusto, josta löytyy linkki lapsiperheiden ennaltaehkäiseviin matalan kynnyksen palveluihin sekä muuta olennaista lapsiin ja lapsiperhearkeen liittyvää tietoa.

Portaaliin on tulossa palvelunohjauksen osio, jossa käyttäjää ohjataan erilaisiin lapsiperheille suunnattuihin palveluihin. Julkisten palveluiden osalta portaalissa on ohjausta sosiaali- ja terveyspalveluihin (esim. neuvoloihin, hammashoitoon ja perhetyöhön), varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluihin sekä lasten ja perheiden harrastus- ja kerhotoimintaan. Portaaliin kootaan myös järjestöjen ja yksityisen sektorin palveluita. Yksityisen sektorin osalta ensimmäisessä vaiheessa mukaan on tulossa ohjausta muun muassa yksityisen varhaiskasvatuksen ja lastenhoidon palveluihin sekä siivouspalveluihin. Yksityisiä palveluntuottajia voi etsiä portaaliin rakennettavan karttatoiminnon avulla. Järjestöistä palvelunohjausta on aluksi ainakin sosiaali- ja terveysalan järjestöihin.

Portaaliin suunnitellaan rajapintaa järjestöjen toimintaa esiin tuovaan www.toimeksi.fi -palveluun sekä Pohjois-Pohjanmaan alueen järjestöjen www.ihimiset.fi -sivustoon. Lisäksi sivustolle luotavan harrastus- ja ryhmäkalenterin kautta voi etsiä harrastustoimintaa lapsen iän, asuinalueen tai palveluntuottajan mukaan. Kalenterissa ovat esimerkiksi koulujen ylläpitämät kerhot, joita ei aiemmin ole Oulussa koottu keskitetysti.

Portaaliin rakennetaan myös infopankki, jossa on kootusti lapsiperheiden arkeen ja hyvinvointiin liittyvää tietoa luotettavista lähteistä. Infopankki jaotellaan teemallisiin osioihin (kuten sujuva arki, lapsen ikäkaudet, kriisin kohdatessa) ja alaotsikoihin. Vanhemmille luodaan palveluun aikajanan muotoinen muistilista lapsen ikäkausiin liittyvästä kehityksestä ja tapahtumista. Lisäksi portaaliin on suunnitteilla palauteosio ja chatti, jossa ainakin alkuvaiheessa päivystävät varhaiskasvatuksen ja neuvolan työntekijät, joilta voi kysyä nopeita neuvoja arjessa eteen tuleviin tilanteisiin. Myöhemmin on suunnitteilla myös teema-chatteja, joissa vastaajina voi olla myös kolmannen tai yksityisen sektorin toimijoita.

Palvelutarjottimen kehittämisen lähtökohtina ovat olleet osallisuus, saavutettavuus, lapsen oikeudet sekä vanhempien voimaantuminen. Portaalista on tarkoitus luoda mahdollisimman käyttäjälähtöinen. Niinpä suunnitteluvaiheessa on järjestetty työpajoja, joissa on kuultu sekä kuntalaisten että palveluiden työntekijöiden näkemyksiä portaalista. Palvelun otsikointia ja sisältöjä on palautteen perusteella muokattu käyttäjäystävällisiksi ja loogisiksi. Sisältöä on muokattu esim. helppolukuisiksi listoiksi. Palvelun kehittämiseen on haettu esimerkkejä myös erilaisista palveluportaaleista maailmalta. Jatkossa palvelua halutaan kehittää vielä vahvemmin myös alueellista yhteisöllisyyttä vahvistavaksi siten, että samalla alueella toimivia toimijoita ja alueella asuvia perheitä voitaisiin tuoda yhteen.

Palvelutarjotin julkaistaan marraskuussa 2017 osoitteessa lapsuus.ouka.fi. Hanke on alkanut vuonna 2015 ja se on reilun vuoden ajan työllistänyt yhden täysipäiväisen projektikoordinaattorin. Kun palvelutarjotin on valmis, siitä tiedotetaan kuntalaisille mediassa ja lapsiperhepalvelujen, kuten varhaiskasvatuksen ja koulujen kautta.

Palvelutarjottimen kehittämiseen on saatu rahoitusta EU:lta. Hanke on osa Oulun kaupungin osuutta 6Aika-strategiassa, jossa Suomen kuusi suurinta kaupunkia pyrkii kehittämään älykkäämpiä ja avoimempia palveluita. Jatkossa myös nuorille suunnatut palvelut halutaan koota toiseen vastaavaan portaaliin.

Lisätietoa:

- <https://www.ouka.fi/oulu/avoin-osallisuus-ja-asiakkuus-6aika/uutisia2>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Portaali on hyvä esimerkki poikkihallinnollisesta hankkeesta, jolla pyritään helpottamaan lapsiperheiden arkea. Keskitetty matalan kynnyksen palvelunohjaus madaltaa parhaimmillaan kynnystä hakeutua palvelujen piiriin. Näin se tukee perheiden yhdenvertaisuutta ja voi ennaltaehkäistä lasten ja lapsiperheiden kohtaamia ongelmia. Chatin kautta saatavilla oleva nopea tuki voi myös säästää sekä perheiden että palveluntuottajien aikaa ja resursseja. Portaalin lähtökohtana on lapsen oikeuksien huomioiminen ja sitä on kehitetty lapsiperheiden toiveita kuunnellen. Portaalista on tärkeää tiedottaa laajasti, jotta tieto portaalista leviää lapsiperheille ja jotta se saadaan aktiiviseen käyttöön.

Hankkeen toteuttaja

Oulun kaupunki

Ratkaisukeskeinen toimintakulttuuri koulussa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Kouluissa ei ole ollut tarpeeksi työmalleja, joilla voidaan tukea lapsia, joilla on käyttäytymisen haasteita. Työmallien tarve korostuu niissä kouluissa, joissa on paljon tukea tarvitsevia lapsia.

Hyvän käytännön kuvaus

Ratkaisukeskeinen toimintakulttuuri

Lappeenrannassa kaikki peruskoulun opettajat on koulutettu ratkaisukeskeiseen toimintakulttuuriin. Kaikissa kunnan kouluissa on sovellettu ratkaisukeskeisen toimintakulttuurin ajatusta ja työkaluja. Lisäksi koulutusta on saanut varhaiskasvatuksen, nuorisotoimen ja ohjaamon henkilökunta sekä kolmannen sektorin ja seurakunnan työntekijät. Myös esimiehille on ollut koulutusta.

Ratkaisukeskeisen toimintakulttuurin ("raksun") ideana on positiivinen ja arvostava lähestymistapa, jossa tuetaan ja kannustetaan lasta keskittymällä lapsen vahvuuksiin. Voimavaroja ei tuhlaata ongelmien märehtimiseen. Lapselle tulee tarjota myönteisiä tunnekokemuksia. Jos lapsi saa jatkuvasti vain negatiivista palautetta, voi syntyä kielteinen kierre. Raksussa lapselle otetaan esimerkiksi vain yksi tavoite kerrallaan, jolloin onnistumisen mahdollisuus kasvaa. Kunnassa on koettu, että raksu vaikuttaa ajattelutapaan; aikuisten tulee muuttaa käyttäytymistään, jotta lasten käytökseen saadaan muutosta.

ProKoulu (Positive Behavioral Intervention) -hanke

Ratkaisukeskeisyyden lisäksi koulujen toimintakulttuurin muutoksen tukena on Lappeenrannassa ollut ProKoulu – paremmin ryhmässä oppien -hanke (<http://www.prokoulu.fi>). ProKoulussa kehitetään opettajien kasvatustaitoja ja oppilaiden käyttäytymisen tunnistamista. Käyttäytymisen tuki on ensisijaisesti toivotun käyttäytymisen opettamista ja oppilaan positiivisella palautteella ohjaamista. ProKouluun kuuluu, että lasta tuetaan palkinnoilla, eikä lapselle anneta negatiivista palautetta käyttäytymisen haasteista. Palkintoina voidaan käyttää esim. vihreitä helmiä. Sellaisen saa, kun käyttäytyy reilusti. Lapsi voi myös itse kertoa ryhmälle päivän päätteeksi, mistä on saanut kiitosta. Palkinto onnistumisesta seuraa koko ryhmälle ja myöhemmin koko koululle. Hanketta ohjaa, auditoi ja tukee Itä-Suomen yliopisto ja Niilo Mäki -instituutti.

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Ratkaisukeskeisessä toimintakulttuurissa ja ProKoulu-hankkeessa on paljon yhteneväisyyksiä lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteiden kanssa. Raksu tuo esimerkiksi lapsuuden itseisarvon ja yhdenvertaisuuden tavoitteita käytännön toiminnan tasolle. Merkittävää ratkaisukeskeisen toimintakulttuurin juurtumisessa on ollut sen kattavuus – koko henkilöstö on koulutettu, ei vain yksittäisiä työntekijöitä. Näin kokonaisvaltainen ja laaja muutos toimintakulttuurissa on mahdollinen. Ratkaisukeskeisestä toimintakulttuurista ollaan Lappeenrannassa tekemässä myös verkkopilottia.

Hankkeen toteuttaja

Lappeenrannan kaupunki, sivistystoimiala

Satakielipedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Varhaiskasvatus on usein aikuisten määrittelemää toimintaa. Hämeenlinnassa haluttiin kehittää osallistavaa ja lapsilähtöistä tapaa toteuttaa varhaiskasvatusta.

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa on vuodesta 2010 lähtien hyödynnetty varhaiskasvatuksessa Satakielipedagogiikkaa. Pedagogiikka on lähtöisin Italiasta ja sitä on sopeutettu hämeenlinnalaiseen kontekstiin. Satakielipedagogiikassa korostuu lasten osallisuus ja lasten näkökulma maailmaan.

Satakielipedagogiikassa lähdetään liikkeelle siitä, millaisista asioista lapsi kullakin hetkellä kiinnostunut. Lisäksi tehdään paljon erilaisia projekteja. Kasvattajan rooli on mahdollistaa ja pohtia, miten kuhunkin aiheeseen voidaan kasvatuksellisesti tarttua. Lasten sitoutuminen syntyy keskittymisestä heidän omiin mielenkiinnon kohteisiinsa.

Satakielipedagogiikassa merkityksellistä on, miten lasten kanssa kommunikoidaan. Eräs pedagogiikan teesi on, että lapsella on ”sata kieltä” ilmaista itseään ja tutkia maailmaa. Lapsi nähdään tutkivana ja uteliaana. Aikuisilta tarvitaan lapsen arvostamista, rikastamista, tukea ja innostamista. Kaikkien lasten ei myöskään tarvitse tehdä samoja asioita. Pedagogiikkaan kuuluu vahva vuorovaikutuksen periaate ja yhteinen ideointi. Säännöt määritetään yhdessä lasten kanssa. Myös mahdollisia ristiriitoja pidetään hedelmällisinä ja mietitään, miten niitä lähdetään ratkomaan.

Satakielipedagogiikasta on pidetty Hämeenlinnassa lukuisia koulutuksia ja työpajoja henkilöstölle. Pedagogiikan soveltamisesta on linjaus lautakuntatasolta ja varhaiskasvatuksen esimiehet ovat siihen sitoutuneita. Pedagogiikkaa sovelletaan sekä kunnallisissa että yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa. Satakielipedagogiikka näkyy myös tavassa ja muodossa, jolla kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman toteutettu.

Toiminnan tavoitteena on, että lapsista kasvatetaan ajattelevia ja luovia ihmisiä. Myös työnteosta tulee henkilöstölle hausempaa, koska pedagogiikan omaksumisen myötä jokainen päivä on

erilainen ja tietyllä tavalla seikkailu.

Lisätietoa Satakielipedagogiikasta:

- <http://www.hameenlinna.fi/Palvelut/Perheiden-palvelut/paivahoito/paivakodit/Katuman-paivakoti/Toiminnastamme/Satakieli/>
- <http://www.hameenlinna.fi/Palvelut/Perheiden-palvelut/paivahoito/paivakodit/Katuman-paivakoti/Toiminnastamme/Satakieli/Reggio-Emilia-pedagogiikka/>
- http://www.hameenlinna.fi/pages/37452073/VASU2017_HML_nettiin.pdf
- <http://www.hameenlinna.fi/pages/410707/teesit%20satakieli.pdf>

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Käytäntö edistää lapsilähtöistä ja lasten osallisuutta korostavaa toimintatapaa varhaiskasvatuksessa.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kaupunki, varhaiskasvatus

Narratiivinen varhaiskasvatussuunnitelma

Ongelma tai tarve, johon hyvä käytäntö vastaa

Hallinnolliset tai toimintaa ohjaavat asiakirjat on usein tehty muodollisella tyyllillä. Lisäksi ohjaavien asiakirjojen tekotapa ei aina ole osallistava sekä asianosaisia sitouttava ja motivoiva. Hämeenlinnassa varhaiskasvatussuunnitelma päätettiin toteuttaa osallistavalla ja arkea lähellä olevalla tavalla.

Hyvän käytännön kuvaus

Hämeenlinnassa hyväksyttiin vuonna 2017 uusi varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelma on toteutettu narratiivisena eli tarinalähtöisenä ja siinä on pyritty tuomaan esille varhaiskasvatuksen arkea. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostavat osallisuutta tärkeänä periaatteena, ja siksi Hämeenlinnan varhaiskasvatussuunnitelman haluttiin toteuttaa osallisuutta edistävällä tavalla. Varhaiskasvatussuunnitelmassa näkyy myös Hämeenlinnassa käytössä olevan Satakielipedagogiikan periaatteet.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa varten kerättiin tietoa varhaiskasvatuksessa olevilta lapsilta, heidän vanhemmiltaan sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnalta. Tiedon keräämistä varten

- toteutettiin lasten vanhemmille asiakaskysely sekä vapaamuotoiset ”vasukahvit”, joissa kartoitettiin vanhempien odotuksia ja näkemyksiä varhaiskasvatuksesta,
- toteutettiin varhaiskasvatuksen henkilöstölle työryhmyöskentelyä ja koulutuksia, joiden yhteydessä kartoitettiin henkilöstön kokemuksia ja kerättiin arjen tarinoita sekä
- kysyttiin lasten mielipiteitä haastattelujen ja tehtävien avulla. Lapset saivat muun muassa laatia varhaiskasvatushenkilöstön ”työpaikkailmoituksen” eli kertoa, minkälaisia asioita he toivoisivat kasvatushenkilökunnalta.

Varhaiskasvatussuunnitelman osallistava toteutustapa helpottaa myös suunnitelman jalkauttamista, koska sitä jalkautetaan koko prosessin ajan eri tasoille ja tahoille. Kaikkien yhdessä tekemä suunnitelma myös sitouttaa henkilöstöä, lapsia ja vanhempia helpommin yhteisten tavoitteiden taakse.

Lisätietoa varhaiskasvatussuunnitelmasta:

- <http://www.hameenlinna.fi/Palvelut/Perheiden-palvelut/paivahoito/Tiedotteet---paivahoito/Hameenlinnan-uusi-varhaiskasvatussuunnitelma/>
- http://www.hameenlinna.fi/pages/37478662/VASU2017_HML_nettiin.pdf

Näin hyvä käytäntö tukee Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä

Hyvä käytäntö edustaa lapsilähtöistä toimintatapaa ja tukee lasten, vanhempien ja työntekijöiden osallisuutta.

Hankkeen toteuttaja

Hämeenlinnan kunta, varhaiskasvatus

